

دستی خبرنامه قالی و صنایع

کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

سال دوم | شماره‌ی چهارده و پانزده | دی و بهمن ۱۳۹۳ | ۱۶ صفحه

گفت‌وگو با «حسین خواجه‌حسینی»

تولیدکننده مواد اولیه‌ی قالی

باید جلوی ریس فروشانی که
مواد نامرغوب را عرضه می‌کنند،
گرفته شود

صفحه ۳

فرش گل‌سرخ: کیفیت مواد اولیه (ریس) مصرفی در گذشته

کیفیت مواد اولیه (ریس) مصرفی امروزی

صفحه ۷

رُزهای سرخی که نشکفته، خشک می‌شوند

سخن سردبیر

چگونگی توسعه‌ی فرش دستباف کشور

سیدمحمدابراهیم علوی
سردبیر، عضو هیات نمایندگان
و معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق

ایران‌زمین

- یکی از مهم‌ترین فاکتورهای سازنده‌ی برند Persian carpet در دنیا، وجود اصالت‌های تاریخی و هویت فرهنگی هنری ایران زمین است که به شکلی دوسویه هم به فرش دستباف منفعت داده و هم به فرش دستباف منفعت داده و هم از آن به‌عنوان واسطه‌ی ترویج خود استفاده نموده است.
- (۴) اصل پایبندی به رعایت استانداردهای کیفیتی فرش دستباف در طرح، رنگ، مواد اولیه و بافت فرش
- یکی از مهم‌ترین فاکتورهای صدمه‌زننده به برند فرش ایران این مورد است که باید مد نظر قرار گیرد.
- (۵) اصل افزایش ارزش افزوده‌ی فرش دستباف در بستر زمان در کلیه‌ی مراحل زنجیره‌ی ارزش، مبنی بر رفع انحصارات و فعالیت‌های بدون ارزش در هنر صنعت
- زنجیره‌ی ارزش در هنر صنعت فرش دستباف گسترده‌ی وسیعی از تأمین مواد اولیه، طرح، رنگ، تجهیزات تولید، بافنده تا تاجر و فروشنده را در بر میگیرد و بهره‌مندی همه‌ی عوامل زنجیره‌ی ارزش در آمد مناسب و متناسب با سایر مشاغل، ضمن رفع انحصارات و فعالیت‌های بدون ارزش را شامل می‌شود.
- (۶) اصل تقویت همدلی و همکاری بین فعالان هنر- صنعت فرش دستباف
- رشد و تعالی هنر صنعت فرش دستباف تنها در سایه‌ی یکپارچگی و هماهنگی فعالان این هنر صنعت محقق می‌شود و اقدامات جزیره‌ای و غیر منسجم، ره به‌جایی نمی‌برد.
- (۷) اصل پایبندی به قواعد تجارت در فروش و صادرات فرش دستباف مبتنی بر ثبات جایگاه فرش دستباف ایرانی در بازارهای مصرف
- رقابت منفی تجار فرش ایرانی در بازارهای جهانی اعتماد خریداران و مصرف‌کنندگان نهایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

صادرات و فروش، میزان تولید را افزایش می‌دهد. از این‌رو، فرش دستباف همواره یکی از مهم‌ترین و پایدارترین اقلام اقتصادی در میان ده قلم عمده‌ی صادرات غیرنفتی محسوب می‌شود. صنعت فرش ایران تا سال ۸۱ رتبه‌ی نخست را در سبد کالاهای غیرنفتی کشور داشت، اما بعد از آن دچار نزول رتبه شد؛ به‌گونه‌ای که هم‌اکنون دارای رتبه‌ی دهم است و از مجموع این ۱۰ قلم کالا، هشت مورد مربوط به فرآورده‌های نفتی و کالاهای پتروشیمی بوده و سپس پیسته است که در سبد صادرات غیرنفتی رتبه‌ی نخست را دارد. هم‌چنین از نظر نسبت صادرات غیرنفتی کشور، نزدیک به دو درصد سبب آزری کشور را هنر صنعت فرش تشکیل می‌دهد و این در حالی است که پسته میزان صادراتش چهار درصد است. صنعت فرش ایران که شهرت جهانی دارد در دهه اخیر رقیبانی همچون فرش‌های چینی پیدا کرده و یا مورد تحریم دشمنان ایران اسلامی از جمله آمریکا قرار گرفته، اما هرگز بازار فروش و صادرات آن به دلیل وجود بازارهای مشتاق فرش ایرانی، توقف نداشته است. فرش در گذشته مهم‌ترین قلم صادراتی کشور به‌شمار می‌رفت اما مدتی است که در رتبه بندی کالاهای صادراتی مقام نخست را ندارد.

اصول و ارزش‌های حاکم بر هنر صنعت فرش دستباف

(۱) اصل نگرش علمی به هنر- صنعت فرش دستباف

- دنیای امروز کسب و کار بسیار رقابتی‌تر از گذشته بوده و تمامی فعالان این هنر صنعت (مدیریت، تولید و تجارت) باید با رویکرد علمی با چالش‌ها روبه‌رو شوند.
- باید با استفاده از رویکردهای علمی، تجارب پیشکسوتان این هنر صنعت مکتوب شده و به نسل جدید انتقال یابد.

(۲) اصل توجه به حضور جوانان در هنر- صنعت فرش دستباف

- بقا و استمرار هنر- صنعت فرش دستباف ایران به حضور اثربخش جوانان در کنار پیشکسوتان و انتقال دانش به نسل جدید وابسته است.

(۳) اصل تکثیر اصالت‌های تاریخی و هویت فرهنگی هنری

چندی پیش مقاله‌ی جناب آقای سیدمحمدتبی عراقچی ریاست محترم اتحادیه‌ی فروشندگان فرش دستباف کشور را در «فرش‌نامه» شماره ۱۰ پاییز ۱۳۹۲ خواندم، لذا بر آن شدم که بخش‌هایی از آن را عیناً به‌عنوان سرمقاله‌ی این شماره‌ی خبرنامه اختصاص دهم. فرش دستباف ایران با قدمت تاریخی، هنری، فرهنگی و تجاری- بازرگانی با توجه به ارتباط با اقشار مختلف، قومیت‌ها، هنرمندان، کارآفرینان، دانش‌پژوهان، تولیدکنندگان، آیینی تمام‌نمای هنر و خلاقیت اقوام ایرانی محسوب می‌گردد.

تکنیک‌های بافت انحصاری و حضور فعال تولیدکنندگان شهری یا روستایی، با توجه به قوم و قبیله‌ی تولیدکننده، نقوش متنوع و رنگ‌آمیزی جادویی و... هرکدام به‌نوعی شکوه و جلال طبیعت زیبا را به مصرف‌کنندگان انتقال میدهد. فرش دستباف ایران پیشینه‌ای گران‌قدر در تاریخ، هنر، فرهنگ و هویت این سرزمین دارد. امروزه فرش‌های گران‌بها و پرارزش ایران زینت‌بخش موزه‌های جهان می‌باشد. مردم ایران اگر از نظر اقتصادی به قالی‌بافی احتیاج نداشته باشند هنر قالی‌بافی خود را که از نیاکان خود به یادگار گرفته‌اند به این آسانی رها نخواهند کرد. ما باید آن را بهتر از آنچه به ما رسیده به بازماندگان خود تحویل دهیم. فرش دستباف، هنر صنعتی منحصر به فرد در راستای معرفی فرهنگی سرشار از ارزش‌های معنوی ایران اسلامی در سراسر جهان است. دست‌اندرکاران فرش دستباف می‌بایست با حفظ ارزش‌های این هنر صنعت اقتصادی و جایگاه ایران را در جهان به‌عنوان مرکز فرش دستباف جهان تثبیت نمایند.

اهمیت و ضرورت

فرش دستباف ایرانی یکی از صادرات سنتی ایران بوده که از دیرباز به دلیل کیفیتی نظیر آن در مواد، طرح، نقش و بافت، مشتریان زیادی در اقصی نقاط جهان داشته است. در زنجیره‌ی تأمین، تولید و تجارت فرش دستباف، مهم‌ترین حلقه، تجارت و بازاریابی می‌باشد و افزایش

گفت‌وگو

«فخری‌الله‌توکلی» رییس کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق کرمان تاکید کرد:

ضرورت نظارت بر وضعیت ورود و فروش مواد اولیه

همان‌طور که در راور را - که عمدتاً نامرغوب است - خریداری کنند و این موجب می‌شود فرش تولیدشده هم بی‌کیفیت باشد. الله‌توکلی افزود: بنابراین، علاوه بر کاهش کیفیت فرش تولیدشده، بافنده هم به دلیل کیفیت و قیمت پایین فرش که تولید کرده، سود چندانی نبرده و دل‌سرد می‌شود و همین اتفاق موجب رکود قالی کرمان شده است.

وی، به مقایسه‌ی مواد اولیه‌ی تولیدشده در کرمان با ریس وارداتی از سایر نقاط کشور، از جمله خمینی‌شهر اصفهان پرداخت و گفت: این دو نوع مواد به‌هیچ‌وجه قابل مقایسه با یک‌دیگر نیستند؛ بنابراین، فرش که با ریس تولید کرمان بافته می‌شود، قابل قیاس با فرش تولیدشده با ریس وارداتی نیست.

لزوم نظارت دستگاه متولی بر تولید، قیمت‌گذاری و توزیع مواد اولیه

رییس کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، در خصوص اختلاف قیمت ریس کرمان با ریس سایر نقاط کشور نیز بیان کرد: به هر حال، هر محصول باکیفیتی قیمت بالاتری دارد؛ اما در این زمینه نیز سازمان صنعت، معدن و تجارت به‌عنوان دستگاه متولی باید بر قیمت محصول تولیدشده در استان نظارت و کنترل داشته باشد. الله‌توکلی افزود: دستگاه متولی باید با بررسی مواد مصرفی و هزینه‌ها، قیمت واقعی محصول تولیدشده را تعیین و با در نظر گرفتن سود منطقی به تولیدکننده اجازه‌ی عرضه بدهد تا اختلاف قیمت ریس تولیدشده در کرمان با ریس سایر نقاط کشور، اختلاف زیادی نباشد...

ادامه در صفحه ۱۵

گام نخست در کارخانه‌ی موجود حمایت شوند و پس از آن، علت تعطیلی سایر کارخانه‌هایی که تا چندی پیش فعال بودند نیز بررسی شود.

جلوگیری از عرضه‌ی مواد اولیه نامرغوب در استان

وی جلوگیری از عرضه‌ی مواد اولیه نامرغوب در استان کرمان را خواستار شد و افزود: یکی از دلایل اصلی رکود فرش کرمان، ورود مواد اولیه نامرغوب به استان است.

الله‌توکلی با بیان این‌که برخی از فروشندگان مواد اولیه‌ی فرش دستباف به‌دنبال منافع خودشان هستند تا رونق قالی کرمان، گفت: البته اکثر افراد در حلقه‌های مختلف، پیش از هر چیز منافع خودشان را در نظر می‌گیرند و در حوزه‌ی فرش و مواد اولیه‌ی آن نیز این موضوع وجود دارد؛ بنابراین، وظیفه‌ی دستگاه متولی است تا بر وضعیت ورود و فروش مواد اولیه، نظارت کند. وی افزود: فروشندگان مواد اولیه در نقاط مختلف استان - به‌طور مثال در شهرستان راور - مواد اولیه نامرغوب را وارد می‌کنند و بافنده‌ها هم، چون به کارخانه‌ی تولید مواد اولیه در کرمان دسترسی ندارند، مجبورند

اشاره وجود تنها یک کارخانه‌ی تولید مواد اولیه‌ی فرش دستباف در کرمان و یک کارخانه در راور، سوزهای شدت در این شماره به بررسی وضعیت ریس (مواد اولیه‌ی قالی) بپردازیم و به همین دلیل در همین شماره با آقای «خواجه‌حسینی» از فعالان قدیمی فرش دستباف کرمان و تنها تولیدکننده‌ی ریس گفت‌وگو کردیم. در ادامه، برای بررسی بیشتر مواد اولیه‌ی قالی، با خانم «فخری‌الله‌توکلی» رییس کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معدن و کشاورزی استان کرمان گفت: یکی از مشکلات عمده‌ی دو کارخانه‌ی ریسندگی موجود استان کرمان، نداشتن نقدینگی است. فخری‌الله‌توکلی افزود: کارخانه‌ی ریسندگی راور در فضایی کوچک به تولید مواد اولیه مشغول است و دلیل گسترش نیافتن این کارخانه، علی‌رغم نیاز منطقه، نداشتن سرمایه‌ی کافی است؛ بنابراین، باید در

گفت‌وگو

گفت‌وگو با «حسین خواجه‌حسینی» تولیدکننده مواد اولیه‌ی قالی

باید جلوی ریس‌فروشان‌ی که مواد نامرغوب را عرضه می‌کنند، گرفته شود

پشم و مواد اولیه برای تولید ریس به اندازه‌ی کافی در کرمان وجود دارد؟
بله، پشم به اندازه کافی وجود دارد.

باید چه کنیم تا از مواد اولیه‌ی نامرغوب برای تولید فرش دست‌باف استفاده نشود؟
این نکته را در اتاق بازرگانی هم گفتم. باید جلوی ریس‌فروشان‌ی که مواد نامرغوب را عرضه می‌کنند، گرفته شود. در گذشته ریس‌فروشی وجود نداشت و فقط چند واحد صنفی در بازار بودند که آن‌ها هم فقط ریس سفید عرضه می‌کردند؛ ضمن این‌که در آن زمان قالی‌بافی هم زیاد بود و برای نقاط مختلف جهان قالی بافته و صادر می‌شد.

در کارخانه‌ی شما چه نوع مواد اولیه‌ای استفاده می‌شود؟
من از روی علاقه‌ای که از کودکی به این صنعت داشته و دارم، همیشه به دنبال مواد با کیفیت هستم و سعی کرده‌ام بهترین مواد اولیه را تولید کنم. همواره تلاش کردم تا موادی به بازار عرضه کنم که پس از تولید، فرش خودش را نشان دهد؛ اما در پاسخ به این پرسش که چه باید کرد، باید بگویم، فرمان کار فرش دست‌باف بریده است و مشکل بشود این خودرویی که با سرعت در حال سقوط در دره است را کنترل کرد. اکنون اکثر حرفه‌هایی که در استان کرمان وجود دارد و مردم به آن‌ها مشغول هستند، کاذب است. برخی از افرادی که بافنده‌های خوبی بوده و هستند، به شغل‌هایی رو آورده‌اند که در شان آن‌ها نیست.

روال فرش اکنون با سابق فرق کرده است، فرش کرمان آهت و موقعیت بسیار خوبی داشت؛ اما متأسفانه فرش از دست بزرگان و متخصصان این صنعت گرفته شد و به دست قشر کم‌تجربه و بی‌تجربه افتاد که برخی از بافنده‌ها نیز به دنبال منافع خودشان هستند. قالی بافت راور مربوط به ۳۰۰ سال پیش در موزه‌ی آلمان به نمایش گذاشته شده است و این نشان از قدمت و محبوبیت فرش استان کرمان دارد.

بافتندگی هم یک هنر است، نه یک شغل بی‌اهمیت؛ بنابراین، نباید به بافنده به چشم حقارت نگاه کرد، اما بافنده نیاز به راهنما دارد و چون برخی از بافنده‌ها راهنما ندارند هر نوع فرشی که خواستند، تولید و به بازار عرضه می‌کنند و این موضوع موجب شکست صنعت فرش کرمان شده است. صنعت قالی کرمان دل‌سوز نداشت و به دست افراد بی‌تجربه افتاد و کسی نبود صنعت را حفظ و نگهداری کند؛ بنابراین، این صنعت زو هنر دیرینه‌ی کرمانیان دچار رکود شد.

چيست؟
چندی پیش در نشست‌ی در اتاق بازرگانی تأکید کردم که باید جلوی ریس‌فروشان‌ی که مواد اولیه‌ی نامرغوب را از خارج استان وارد می‌کنند گرفته شود؛ چراکه برخی از این افراد دنبال منافع خودشان هستند و عمدتاً ریس نامرغوب را به بازار عرضه می‌کنند و علت سقوط و رکود فرش کرمان هم همین بوده است. نکته‌ی دیگر ترغیب بافندگان به ادامه‌ی این حرفه است. متأسفانه الان بافنده‌ای هم باقی نمانده است و دیگر کسی از کودکی به فرزندش این حرفه و هنر را آموزش نمی‌دهد.

باتوجه به این‌که در زمینه‌ی تولید مواد اولیه فعال هستید و ریس کرمان مرغوب‌ترین ریس کشور محسوب می‌شود، چرا به طور مثال کارگاه شما خیلی فعال نیست و با تمام ظرفیت کار نمی‌کنند؟

متأسفانه تولیداتمان عرضه نمی‌شود، برخی هم شایعه کرده‌اند که کارخانه‌ی خواجه‌حسینی تعطیل است و دیگر کار نمی‌کند!

اکنون که کارخانه شما فعال است...
بله، کار می‌کنیم، اما با ده درصد ظرفیت.

چرا با ده درصد؟

چون محصول تولیدی عرضه نمی‌شود. برخی از افراد مواد اولیه‌ی نامرغوب را از خارج استان وارد می‌کنند و با قیمت ارزان‌تر از مواد ما عرضه می‌کنند؛ درحالی‌که پشم و رنگ‌آمیزی کرمان و ریس تولیدشده در استان کرمان به خاطر مرغوبیت بالای آن، قابل مقایسه با مواد اولیه‌ی سایر نقاط کشور نیست؛ اما خریداران متأسفانه فقط ارزان‌تر بودن را می‌بینند و ریس نامرغوب را خریداری می‌کنند. از طرفی اگر ریس ما گران‌تر است، از نظر وزن سبک‌تر از مواد اولیه‌ای است که از خارج استان وارد می‌شود و در نهایت با قیمت ریس وارداتی از سایر استان‌ها برابری می‌کند و حتی ارزان‌تر است؛ اما متأسفانه بافنده‌ها و فعالان فرش این موضوع را تشخیص نمی‌دهند.

♦ اشاره: طی سال‌های گذشته، شاهد رکود صنعت قالی کرمان بودیم که البته یکی از دلایل اصلی این رکود، استفاده از مواد اولیه‌ی بی‌کیفیتی بود که از خارج استان کرمان وارد و در بافت قالی استفاده شد و کیفیت را به شدت کاهش داد. در این میان، کارخانه‌های تولید مواد اولیه‌ی قالی هم یکی پس از دیگری تعطیل شدند و هم‌اکنون تنها دو کارخانه در کرمان و راور فعال است که البته این دو کارخانه هم با تمام ظرفیت کار نمی‌کنند. برای بررسی وضعیت تولید مواد اولیه‌ی قالی کرمان با «حسین خواجه‌حسینی» تنها تولیدکننده‌ی ریس در کرمان به گفت‌وگو نشستیم.

آقای خواجه‌حسینی! شما به عنوان تنها تولیدکننده‌ی مواد اولیه‌ی قالی کرمان، علت رکود ریس و قالی کرمان را چه مواردی می‌دانید؟

روال فرش اکنون با سابق فرق کرده است، فرش کرمان آهت و موقعیت بسیار خوبی داشت؛ اما متأسفانه فرش از دست بزرگان و متخصصان این صنعت گرفته شد و به دست قشر کم‌تجربه و بی‌تجربه افتاد که برخی از آن‌ها نیز به دنبال منافع خودشان هستند.

قالی بافت راور مربوط به ۳۰۰ سال پیش در موزه‌ی آلمان به نمایش گذاشته شده است و این نشان از قدمت و محبوبیت فرش استان کرمان دارد.

بافتندگی هم یک هنر است، نه یک شغل بی‌اهمیت؛ بنابراین، نباید به بافنده به چشم حقارت نگاه کرد، اما بافنده نیاز به راهنما دارد و چون برخی از بافنده‌ها راهنما ندارند هر نوع فرشی که خواستند، تولید و به بازار عرضه می‌کند و این موضوع موجب شکست صنعت فرش کرمان شده است.

صنعت قالی کرمان دل‌سوز نداشت و به دست افراد بی‌تجربه افتاد و کسی نبود صنعت را حفظ و نگهداری کند؛ بنابراین، این صنعت زو هنر دیرینه‌ی کرمانیان دچار رکود شد.

به نظر شما، راهکار رسیدن به رونق دوباره‌ی قالی کرمان

گزارش

اعضای هیات امنای انجمن محلی قالی و دستباف شهر کرمان انتخاب شدند

در اولین نشست مجمع عمومی انجمن محلی قالی و دستباف شهر کرمان که در محل اتاق کرمان برگزار شد، اعضای هیات امنای این انجمن انتخاب شدند.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان، در ابتدای این نشست معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان با اشاره به رسالت اتاق‌های بازرگانی برای تشکیل انجمن‌های اقتصادی گفت: پیش از این در حوزه قالی و دستباف‌ها انجمن قالی جنوب، انجمن قالی راور و انجمن قالی سیرجان تشکیل شده است. علوی افزود: نمایندگان انجمن‌های محلی شهرستان‌ها در انجمن قالی و دستباف‌های استان کرمان حضور خواهند یافت. قالی در ادامه این نشست ۲۰ نفر از حاضران نامزدی خود را برای حضور در هیات‌امنا اعلام کردند که پس از رای‌گیری، افراد زیر انتخاب شدند:

- مختار آذرپهرام با ۲۶ رای
- حسین وزیری نسب با ۱۹ رای
- سعید افضلی با ۱۷ رای
- منوچهر مظفری با ۱۷ رای
- سیدمحمدرضا میرکمالی با ۱۴ رای
- فخری الله‌توکللی با ۱۴ رای
- عطالله شفیعی پور با ۱۳ رای
- سیدصادق ابوالحسنی با ۱۱ رای
- پیام مختاری با ۹ رای (رای‌گیری مجدد ۲۰ رای)
- همچنین رضا جعفری و سمیرا محمدی به عنوان اعضای علی‌البدل و محمدعلی طاهری به عنوان بازرس اصلی و هاشم پیشگوی به عنوان بازرس علی‌البدل انتخاب شدند.
- در این جلسه، محمد رضا وزیری‌نسب به عنوان رئیس جلسه، شکرالله خواجه‌حسینی به عنوان ناظر اول، فاطمه مهرابی به عنوان ناظر دوم و سیدمحمدابراهیم علوی به عنوان منشی حضور داشتند.

هیات امنای انجمن فرش جنوب استان کرمان انتخاب شدند

اولین مجمع عمومی و انتخابات انجمن فرش جنوب استان با حضور معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان، فرماندار جیرفت، مدیر و دبیر اجرایی دفتر نمایندگی اتاق کرمان در جیرفت و فعالان این صنعت در جنوب استان برگزار و اعضای هیات امنای انتخاب و معرفی شدند.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان، در ابتدای این مجمع، رئیس کمیسیون فرش اتاق کرمان به بیان اهداف تشکیل انجمن فرش جنوب پرداخت و گفت: بررسی مسایل و مشکلات موجود، آرایه راهکارهای مناسب برای بهبود وضعیت فرش، شناسایی بازارهای هدف، پیگیری مسایل فعالان این حوزه از جمله بیمه، تهیه مواد اولیه و... مواردی است که در دستور کار این انجمن قرار خواهد گرفت.

فخری الله‌توکللی با بیان اینکه اتاق کرمان در هفتمین دوره‌ی فعالیت هیات نمایندگان اهتمام ویژه‌ای به بررسی مسایل و مشکلات صنعت فرش داشته است، تصریح کرد: پیش از این، انجمن فرش در شهرستان‌های راور و سیرجان تشکیل شده است و امروز نیز سومین انجمن محلی فرش در جنوب استان تشکیل شد. مدیر دفتر نمایندگی اتاق کرمان در جیرفت با اشاره به حضور و فعالیت ۱۲ تشکل در زمینه‌ی فرش، اظهار داشت: جلوگیری از موزاری کاری از جمله مهم‌ترین برنامه‌ها و اقداماتی است که باید در صنعت فرش صورت گیرد.

در ادامه معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان با بیان این‌که در قوانین برنامه پنج‌گانه توسعه و بهبود فضای کسب و کار و همچنین قانون اتاق ایران، تشکیل و راه‌اندازی تشکلهای بر عهده‌ی اتاق بازرگانی گذاشته شده است، گفت: تا کنون ۱۴ انجمن در اتاق کرمان تشکیل شده و ۱۰ کمیسیون تخصصی در این مجموعه فعالیت می‌کنند.

سیدمحمدابراهیم علوی به تشریح وظایف و جایگاه تشکل‌ها پرداخت و گفت: مشاوره به قوای سه‌گانه و انعکاس مسایل و مشکلات فعالان بخش مربوطه، نخستین هدف تشکیل هر تشکل است. وی بررسی مسایل و مشکلات، شناسایی نقاط ضعف و قوت، فرصت‌ها و تهدیدها و آرایه این موارد به مجامع عالی تصمیم‌گیری را از دیگر وظایف انجمن برشمرد و یادآور شد: در همه‌جای دنیا ایران را به نام فرش کرمان می‌شناسند که امیدواریم صادرات فرش همچون روزهای ابتدایی انقلاب رونق گیرد.

همچنین فرماندار جیرفت در این مراسم با اشاره به سیاست دولت در حمایت از روستاییان و توانمندسازی این قشر از جامعه، اظهار داشت: تشکیل انجمن فرش جنوب در اعتلای این مهم بسیار موثر خواهد بود.

احمد امینی روش با بیان این‌که جنوب کرمان ظرفیت‌های بی شماری در زمینه‌های مختلف معدنی، نیروی انسانی، کشاورزی و... دارد که به خوبی مورد استفاده قرار نگرفته و معرفی نشده‌اند، افزود: صنعت فرش در جنوب کرمان قدمتی به بلندی تاریخ دارد که یکی از شاهکارهای قالی‌باغان این منطقه‌ی قالی گل سرخ اسفندقه است.

وی از اعطای تسهیلات به تولیدکنندگان با نرخ سود چهار درصد خبر داد و گفت: همه امکانات را در جهت احیای فرش جنوب و همچنین ایجاد زیرساخت‌ها به منظور عدم مهاجرت روستاییان را به کار می‌بندیم.

در پایان این مراسم انتخابات برگزار و آقایان رضا خورشیدی، علی افشارمنشی و خانم‌ها صیاسادات میرحسینی، الهام مشایخی، صدیقه بازمندگان، ثریا الله‌توکللی و سمیه مهینی به عنوان اعضای اصلی و خانم زینب میرشکاری و آقای یحیی شاه‌نژاد به‌عنوان اعضا علی‌البدل هیات امنای انجمن فرش جنوب انتخاب شدند.

همچنین آقای محمود اعلائی به‌عنوان بازرس اصلی و خانم ونوق پرتابیان به‌عنوان بازرس علی‌البدل این انجمن انتخاب و معرفی شدند.

اولین انتخابات مجمع انجمن فرش دستباف شهرستان راور برگزار شد

در ادامه ی جلسه، دکتر زاهدی نماینده مجلس با تاکید بر مشارکت افراد متخصص و صاحب نظر در ارتقای کیفیت فرش راور، ایجاد نمایندگانه فرش در شهرستان یا مرکز استان به منظور عرضه مستقیم کالا بدون واسطه به مناقضان را یک گام موثر اقتصادی در شهرستان بیان کرد.

وی همچنین پیشنهاد تامین و بافت قسمتی از فرش عتبات عالیات را توسط شهروندان راوری یک افتخار دانست و آن را فرصتی مناسب در معرفی فرش دستباف راور مطرح کرد.

دکتر پورابراهیمی دیگر نماینده شهرستان در مجلس شورای اسلامی نیز از استقبال پرشور شهروندان در تشکیل انجمن فرش راور ابراز خرسندی کرد و گفت: انجمن فرش مهم ترین و اساسی ترین متولی در حمایت از حقوق بافندگان جهت پیگیری و حل مسایل و مشکلات آنان است.

وی نرخ بالای مواد اولیه فرش و میزان تفاوت قیمت با قیمت واقعی آن در بازار را از دغدغه های اصلی تولیدکنندگان بیان و فراهم آوردن مقدمات لازم در فرایند تولید را ضروری دانست.

این نماینده مجلس همچنین بر استفاده از ظرفیت های شهرستان به صورت علمی و کارشناسی شده در ارتقای کمی و کیفی فرش راور توسط انجمن محلی فرش شهرستان تاکید داشت.

پورابراهیمی تدوین قرارداد تولید و تامین فرش عتبات عالیات را یک افتخار عظیم برای شهرستان مطرح کرده و خواستار پیگیری ویژه ی انجمن در این زمینه شد.

در پایان، پس از برگزاری انتخابات انجمن و شمارش آرا، ۱۱ عضو به شرح زیر به عنوان هیات مدیره ی انجمن محلی فرش دستباف راور تعیین شدند.

۱. آقای مالک اژدری، ۵۷۷ رای
۲. آقای احمد یقانی، ۵۷۳ رای
۳. آقای محمد رستمی راوری، ۵۴۸ رای
۴. آقای ماشالله کاربخش راوری، ۴۹۴ رای
۵. آقای حسین نخعی راد، ۴۴۳ رای
۶. آقای علی رستمی راوری، ۴۳۰ رای
۷. آقای محمدرضا علمداری، ۳۳۸ رای
۸. خانم معصومه عابدینی، ۳۲۷ رای
۹. آقای محمد سلمانی، ۲۹۹ رای
۱۰. آقای محمد شبستری، ۲۷۰ رای
۱۱. آقای حسن بهرامی و محمد کاربخش (به صورت مشترک)، ۲۴۴ رای

اولین انتخابات مجمع محلی انجمن فرش شهرستان راور با حضور آقای میرصادقی فرماندار، امام جمعه شهرستان راور، نمایندگان مردم کرمان و راور در مجلس شورای اسلامی، رئیس انجمن های اتاق بازرگانی کرمان و بیش از ۱۱۰۰ عضو در محل سقاخانه حضرت ابوالفضل (ع) راور برگزار شد.

در این جلسه، فرماندار راور با اشاره به قدمت دیرینه بافت فرش در راور، آن را از پتانسیل های قابل توجه در بخش توسعه ی اشتغال دانست و گفت: یکی از قطب های اقتصادی در شهرستان راور صنعت فرش است که نقش بسزایی در توسعه ی اشتغال شهرستان خواهد داشت، اما عدم وجود یک مرکز منسجم در جهت دفاع از حقوق بافندگان از نقاط ضعف بوده که مانع از گرایش افراد به سمت این هنر ارزنده است.

میرصادقی بیکاری را معضل اساسی در راور مطرح کرده و تقویت فرش را در فراهم ساختن ۵۰ درصد فرصت اشتغال موثر دانست.

وی همچنین از وجود بیش از ۲۰۰۰ دار قالی و ۶۰۰۰ بافنده در شهرستان راور خبر داد که از این تعداد، بالغ بر ۳۰۰۰ نفر تحت پوشش بیمه قرار دارند.

میرصادقی با ابراز تأسف از کاهش کیفیت بافت فرش در راور به دلایل مختلف از جمله عدم استفاده از مواد مرغوب، خواستار توجه بیشتر شهروندان به این موضوع شد.

فرماندار راور در این جلسه قول مساعد جهت هرگونه همکاری و حمایت از مجمع محلی انجمن فرش شهرستان را داد.

در ادامه، حجه الاسلام توپسراکانی امام جمعه، از فرش راور به عنوان یک هنر بزرگ شناخته شده با قدمت دیرینه یاد نموده و گفت: در قرآن کریم آیات متعددی در خصوص نعمات عطاشده ی مادی و معنوی غیر قابل شمارش به بندگانش داریم؛ یکی از آنها نعمت هنر بوده که امتیاز آن را خداوند در قالب فرش به راور داده و باید با استفاده از فرصت ها در جهت ارتقا و بهره مندی از این نعمت خدادادی تلاش کرده و بدان افتخار کنیم.

در این جلسه آقای علوی رئیس انجمن های اتاق بازرگانی کرمان، تعهد و شوق در خدمت رسانی را از ویژگی اصلی افراد منتخب جهت عضویت در انجمن فرش بیان کرد و گفت: افراد منتخب باید در خصوص رسالتی که عهده دار می شوند به عنوان نماینده ی قشر بافنده ی شهرستان با ارائه ی طرح ها و راهکارهای ارزنده ضمن دفاع از حقوق بافندگان، در زمینه ی ارزیابی، هدایت و دیگر موارد مربوطه تلاش کنند.

اعضای هیات موسس انجمن فرش و دستبافت های سیرجان انتخاب شدند

آن گاه نسبت به انتخاب اعضای هیات موسس اقدام شد و در نتیجه آقایان حمید حسام، امید علیرضازاده، محمد پورمهدی آبادی، مهدی روح الامینی، ماشالله روح الامینی، کوزاد روح الامینی، محمدرضا انجالی و خانم نرست امینی مقدم به عنوان اعضا هیات موسس انتخاب شدند و در ادامه در مورخ ۹۳/۰۵/۱۲ نسبت به انتخاب اعضا هیات امنا اقدام شد.

در پی آن، اعضای هیات امنا در مورخه ۹۳/۰۹/۱۱ از بین خود، آقایان محمد پورمهدی آبادی، حیدر روح الامینی، شیرعلی حیدری، جواد روح الامینی و حمید روح الامینی را به عنوان اعضا اصلی و محمدرضا انجالی و محمدحسین محمودی را به عنوان اعضای علی البدل انتخاب کردند.

اقدام گردید و از همه ی شرکت کنندگان تقاضا نمود در خصوص نیت به این هدف مهم همکاری و مشارکت لازم را به عمل آورند.

در ادامه، حمید حسام با بیان این که اتاق کرمان در هفتمین دوره ی فعالیت هیات نمایندگان اهتمام ویژه یی به بررسی مسایل و مشکلات صنعت فرش داشته است، با اشاره به سیاست دولت در حمایت از روستاییان و توانمندسازی این قشر از جامعه، اظهار داشت: تشکیل انجمن فرش در اعتلای این مهم بسیار موثر خواهد بود.

افراد حاضر در مورد بررسی مسایل و مشکلات موجود، آرایه ی راهکارهای مناسب برای بهبود وضعیت فرش، شناسایی بازارهای هدف، اظهار نظر کردند.

اولین نشست توجیهی در راستای ایجاد انجمن فرش و دستبافت های سیرجان مورخ ۹۳/۰۴/۲۱ در محل دفتر نمایندگی اتاق بازرگانی سیرجان تشکیل شد.

در ابتدای این نشست، امید علیرضازاده به بیان اهداف تشکیل انجمن فرش پرداخت و گفت: بهبود فضای کسب و کار و براساس قانون، تشکیل و راه اندازی شکل ها بر عهده ی اتاق بازرگانی گذاشته شده است.

وی اظهار داشت: در راستای سامان دهی و اثربخشی بیشتر و استفاده بهتر از پتانسیل های موجود شهرستان در حوزه ی فرش و دستبافت های شهرستان سیرجان و به موجب قانون اتاق ایران مقرر گردید نسبت به انجمن فرش با حضور بافندگان و فعالان این بخش

رزه‌های سرخی که نشکفته، خشک می‌شوند

یادداشت

فخری الله توکلی
رئیس کمیسیون قالی و صنایع دستی
اتاق کرمان

واقعیت آن است که صنعت فرش جنوب استان به حمایت دولت نیاز دارد و باید راهکار مناسبی برای توسعه‌ی آن اندیشیده شود، در غیر این صورت با ادامه‌ی روند فعلی مشکلات بخش تولید نظیر رها نمودن حرفه‌ی پیشین، کاهش قیمت و دستمزد، از بین رفتن انگیزه‌ی بافندگان و نهایتاً کاهش تولید و روی آوردن آن‌ها به شغل‌های کاذب، مهاجرت نسل جوان به حاشیه‌نشینی شهرها و تبعاتش و... قابل پیش‌بینی است.

شایان ذکر است منطقه‌ی اسفندقه در فاصله‌ی ۷۵ کیلومتری از شهرستان جیرفت واقع شده است و یکی از مناطق بیابانی و خوش‌آب‌وهوای جنوب استان است. اسفندقه شامل چندین ده و روستا است که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: فردوس، فتح‌آباد، دولت‌آباد. شغل اکثر مردم منطقه، کشاورزی و دام‌پروری است که می‌توان در کنار این‌ها اشتغال در صنعت فرش را توسعه داد.

هر روز شاهد رنگ باختن گل‌های سرخ دست‌بافته‌ی جنوب استان هستیم. انگار خزان گل‌های ماندگار قالی اسفندقه در پاییز رقم خورده است. دیگر خبری از بهار چهار فصل گل‌های اعجاب‌انگیز دست‌بافته‌ی منطقه نیست و اگر غافل شویم همیشه به خواب زمستانی خواهند رفت.

زنان و دخترکان هنرمند اسفندقه سال‌هاست که به بافت قالی مشغول هستند و این هنر دیرینه را نسل به نسل از مادران به ارث می‌برند و با دست و پنجه‌های هنرمندشان، نهال‌های رنگین، بر تار و پود قالی می‌کارند تا فرهنگ، هنر، تاریخ، آداب و رسوم بومی خود را به رخ جهانیان بکشانند. و صد البته که طبیعت را در برابر آفرینش رزه‌های سرخ بر تاروپود فرش، به حیرت وامی‌دارند.

کم‌ترین نقشی که می‌توان برای پاسداشت این صنعت و هنر ایفا نمود، حمایت از این دست‌ان هنرمند است تا نمره‌ی تلاش‌هایشان در بازارهای جهانی به نمایش درآید.

گل داشتن در این قالی‌ها، محدود به زیبایی بصری نیست، بلکه در تولید این فرش‌ها از تکنیک بافت گره افشاری بهره جسته می‌شود. این در حالی است که گره افشاری (تک‌گره متقارن که به اصطلاح گره ترکی معروف است) اغلب در دارهای افقی استفاده می‌شود. اکثر طرح‌های قالی، واگیره و بدون نقشه‌های کاغذی است و یا از نمونه‌ی تکبای فرش که دسته‌گل سرخ یا دیگر طرح‌های واگیره بته‌جقه و... را دارد، استفاده می‌شود.

در گذشته، از مواد اولیه‌ی بومی و رنگ‌های طبیعی در فرش استفاده می‌شد، اما امروزه متأسفانه مواد اولیه‌ی بی‌کیفیت وارد منطقه شده و لطامت جبران‌ناپذیری را به این صنعت وارد کرده است. در حالی که تمام فرایند تولید از مرحله‌ی تهیه‌ی مواد اولیه تا فروش محصولات بر عهده‌ی تولیدکنندگان منطقه است، اعطای تسهیلات به بافندگان اقدامی موثر در تولید و فروش داخلی و خارجی فرش به حساب می‌آید.

ناگفته پیداست پتانسیل توسعه‌ی فرش در منطقه وجود دارد و از این رهگذر با ایجاد اشتغال برای جوانان و جلوگیری از مهاجرت آن‌ها، امکان توسعه‌ی صنعت فرش دست‌باف و تسخیر بازارهای داخلی و خارجی فراهم می‌شود و صد البته که شاهد بازگشت جایگاه پیشین قالی گل سرخ منطقه خواهیم بود.

گفت و گو با «حمید ابراهیمی» هنرمند قلم‌زنی

کرمان معدن مس است، اما باید ورق مس را از اصفهان و تهران تهیه کنیم

مراجعه می‌کند، پس از مدتی کار را رها می‌کند و مشکل این‌جاست که ما که اهل کار سخت نیستیم و اکنون، در این رشته فقط افراد معدودی کار می‌کنند.

ابراهیمی ادامه داد: حتی درحالی‌که کرمان معدن مس است، باید ورق مس را از اصفهان و تهران تهیه کنیم و مس شهید باهنر کرمان در اوزان کم (یک‌صد کیلوگرم) به ما ورق مس نمی‌دهد.

وی گفت: متأسفانه علی‌رغم این‌که کرمان را به مس می‌شناسند، اما اصفهان مصنوعات مسی کشور را تأمین می‌کند و ما هم مجبور هستیم ورق مس را از اصفهان تهیه کنیم؛ ضمن این‌که به راحتی هم پیدا نمی‌شود و ابتدای امسال، حدود سه ماه درگیر تهیه‌ی ورق مس بودم.

مردم، تفاوت کار حرفه‌ای و معمولی را تشخیص نمی‌دهند.

وی افزود: اکنون، تولیداتی که از اصفهان به کرمان ارسال می‌شود، در حالی‌که قیمت بالایی هم دارند بهتر به فروش می‌رسند، اما تولیدات ما علی‌رغم کیفیت بالاتر، مورد استقبال مردم کرمان واقع نمی‌شود.

ابراهیمی خاستگاه مس را کرمان دانست و در عین حال خاطرنشان کرد: اگرچه خاستگاه مس در کرمان است، اما اوج هنر مس در دوره‌ی صفویه در اصفهان بوده و این هنر در این دوره در اصفهان شکوفا شده است.

وی افزود: اکنون، در کرمان دیگر چیزی به نام مس وجود ندارد و اگر اندک تولیداتی هم هست، توسط تعدادی استادکار مسگر قدیمی تولید می‌شود که اگر این افراد هم بروند، دیگر در کرمان هنری به نام مسگری وجود نخواهد داشت.

ابراهیمی با بیان این‌که حدود چند نفر افغانی در زمینه‌ی مسگری در کرمان فعال هستند که این افراد هم برای افراد خاص در بازار کار می‌کنند.

وی تصریح کرد: تولیدات اصفهان در کرمان عرضه می‌شود؛ ضمن این‌که برخی از تولیدات هم مربوط به چین و پاکستان است که در بازار کرمان عرضه می‌شود و در کل مصنوعات مسی که تولید کرمان باشد، کم‌تر در بازار یافت می‌شود.

ابراهیمی افزود: کرمان قابلیت کار در زمینه‌ی مصنوعات مسی را داراست، اما متولی وجود ندارد.

وی ادامه داد: در کرمان، حتی مرجعی وجود ندارد که تولید باکیفیت را از بی‌کیفیت تمیز دهد؛ هر کس قلم و چکش دست بگیرد، نام قلم‌زن را بر وی می‌گذارند و هیچ تفاوتی بین فردی که حدود ۱۵ سال در این زمینه فعالیت کرده و فردی که به تازگی این کار را آغاز کرده و چندان تجربه‌ای ندارد، قائل نمی‌شوند و این یکی از مشکلات قلم‌زنی و به‌طور کلی همه‌ی رشته‌های صنایع دستی در کرمان است.

ابراهیمی تصریح کرد: در باقی هنرهای دستی هم همین‌گونه است؛ کسی بین پته‌دوز حرفه‌ای و مبتدی تفاوتی قائل نمی‌شود و هر کس نخ و سوزن دست گرفت، می‌شود پته‌دوز.

ضرورت استفاده از استاد‌های صنایع دستی در رشته‌های مختلف

وی در خصوص راه‌کار رفع این مشکل گفت: به هر حال در رشته‌های صنایع دستی که متعلق به کرمان است، افراد حرفه‌ای وجود دارند؛ بنابراین، باید از این افراد به عنوان کارشناس بهره برد و برای تشخیص تولیدات باکیفیت از بی‌کیفیت و آزمون و اراییه‌ی مدرک به هنرجویان رشته‌های مختلف، از این افراد استفاده کرد.

این فعال قلم‌زنی افزود: اکنون، تعداد قابل توجهی آموزشگاه صنایع دستی در کرمان وجود دارد، اما این آموزشگاه‌ها آن‌گونه که باید حرفه‌های مختلف صنایع دستی را به هنرجویان آموزش نمی‌دهند و حتی در دانشگاه‌ها حرفه‌های صنایع دستی به خوبی تدریس نمی‌شود.

نیروی کار در کرمان پیدا نمی‌شود

این هنرمند قلم‌زنی در خصوص مشکلات کارش در کرمان گفت: مشکل ما در کرمان این است که نیروی کار وجود ندارد، ضمن این‌که چندان هم مورد حمایت مسئولان قرار نمی‌گیریم. وی افزود: برای جذب نیروی کار آگهی هم داده‌ایم، اما هر کس

♦ اشاره: ابراهیمی متولد ۱۳۶۳ اگرچه دارای مدرک لیسانس فیزیک است، اما از ۱۴ سال پیش وارد رشته‌ی قلم‌زنی شده و تحت نظر دایی‌اش این حرفه و هنر را آموخته است. پدر بزرگ مادری‌اش نیز مسگر بوده و دایی‌اش از استاد‌های قلم‌زنی، و او با نگاه کردن به نحوه‌ی کار کردن وی، قلم‌زنی را آموخته است.

او در زمینه‌ی قلم‌زنی، مهر اصالت یونسکو و نشان ملی را دریافت کرده است.

قلم‌گیری، سبک اصلی کرمان

ابراهیمی در خصوص حرفه‌ی قلم‌زنی در کرمان گفت: سبک اصلی کرمان، قلم‌گیری است که با استفاده از یک نوع قلم، کار انجام می‌شود. وی افزود: اگر به ظروف قدیمی حمام گنجعلیخان نگاه کنید، می‌بینید که همه‌ی آن‌ها تک‌خط هستند.

وی با بیان این‌که کار روی مس به چند گونه انجام می‌شود که از آن جمله، قلم‌زنی مسطح، قلم‌زنی برجسته، مشبک‌کاری و قلم‌گیری است، گفت: اما کاری که مخصوص کرمان بوده قلم‌گیری است که با استفاده از یک قلم کار انجام می‌شود.

این فعال قلم‌زنی کرمان افزود: آن‌طور که شنیده‌ام قلم‌گیری، از کرمان به اصفهان رفته، آن‌جا رتقا یافته و قلم‌زنی نام گرفته است.

حتی درحالی‌که کرمان معدن مس است، باید ورق مس را از اصفهان و تهران تهیه کنیم و مس شهید باهنر کرمان در اوزان کم (یک‌صد کیلوگرم) به ما ورق مس نمی‌دهد. متأسفانه علی‌رغم این‌که کرمان را به مس می‌شناسند، اما اصفهان مصنوعات مسی کشور را تأمین می‌کند و ما هم مجبور هستیم ورق مس را از اصفهان تهیه کنیم؛ ضمن این‌که به راحتی هم پیدا نمی‌شود و ابتدای امسال، حدود سه ماه درگیر تهیه‌ی ورق مس بودم.

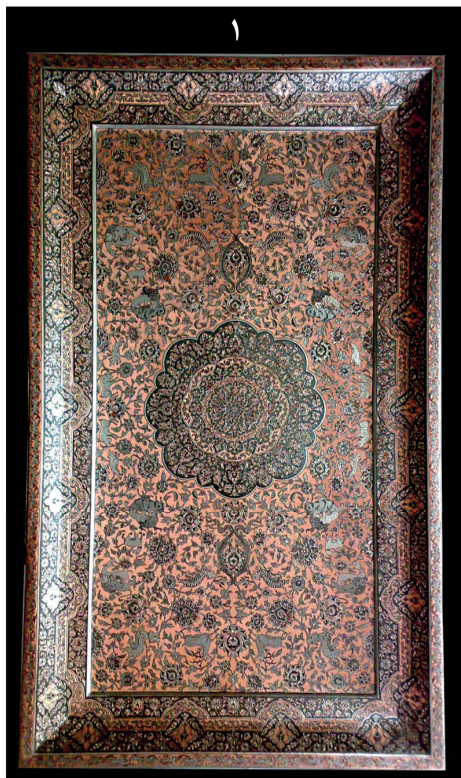
استفاده از طرح‌های فرش دست‌باف کرمان

ابراهیمی در خصوص نحوه‌ی کار خودشان گفت: کار ما تلفیقی از قلم‌گیری کرمان و قلم‌زنی اصفهان و یک نوع کنده‌کاری که مخصوص تبریز است می‌باشد. ضمن این‌که در این سبک، از طرح‌های فرش دست‌باف کرمان و تذهیب استفاده می‌شود که این سبک کار را منحصر به فرد کرده است.

وی در خصوص نحوه‌ی کارش گفت: به‌طور مثال، اگر بخواهیم از طرح فرش دست‌باف کرمان در قلم‌زنی استفاده کنیم، باید ابتدا طرح اصلاح شود تا قابل پیاده‌کردن روی مس باشد و پس از آن طرح با کربن، روی مس‌قلع آندود شده پیاده می‌شود.

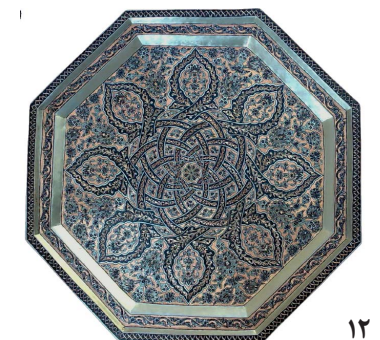
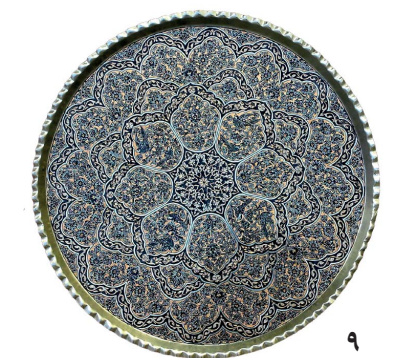
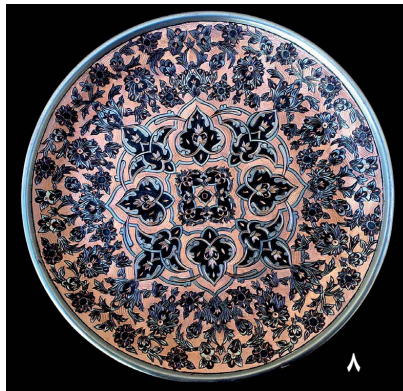
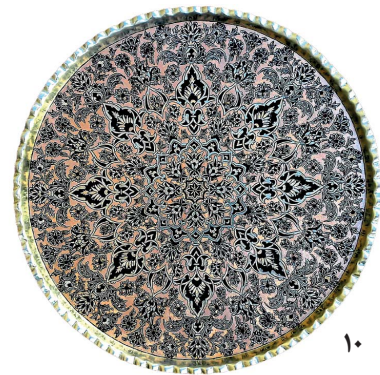
وضعیت صنایع دستی کرمان مناسب نیست

این هنرمند قلم‌زن کرمانی در خصوص وضعیت قلم‌زنی و به‌طور کلی صنایع دستی در کرمان نیز گفت: وضعیت صنایع دستی در کرمان چندان مناسب نیست؛ بیش‌تر تولیدات ما به آمریکا و کانادا ارسال می‌شود، اما در کرمان چندان از تولیدات ما استقبال نمی‌شود و

۱. سینی طرح فرش شکارگاه شاه عباسی، تلفیق قلم زنی و قلم گیری
۲. دیوار کوب طرح لیلی و مجنون، تلفیق قلم زنی و قلم گیری
۳. دیوار کوب طرح ارگ بم، تلفیق
- ۴-۵. ظرف شیرینی خوری دست ساز
۶. سینی هشت ضلعی طرح اسلیمی تلفیق
۷. دیوار کوب طرح گل و مرغ، تلفیق
۸. دیوار کوب طرح اسلیمی، تلفیق
۹. سینی طرح گل و مرغ، تلفیق
۱۰. سینی طرح اسلیمی، تلفیق
۱۱. سینی طرح سنتی اصیل کرمان قلم گیری
۱۲. سینی هشت ضلعی طرح تذهیب تلفیق

مقاله

ابوالقاسم نعمت شهربابکی

کارشناس ارشد طراحی فرش و مدرس رشته فرش دانشگاه سیستان و بلوچستان و باهنر کرمان

چکیده

شاید بررسی تاریخی فرش دستباف با توجه کمبود نمونه‌های دارای کتیبه و تاریخ، کاری بسیار دشوار و طاقت‌فرسا باشد. زیرا بافتند عشایری که این گونه فرش‌ها را تولید کرده است صرفاً برای برآوردن نیازهای معیشتی خود و استفاده شخصی آن را بافته است و اصولاً قصدی برای فروش آن نداشته اگر چه در شرایطی هم می‌توانسته با فروش این تولیدات امرامعاش کند، ولی این بافندگان از آنجا که اکثراً بی‌سواد بوده‌اند هیچگونه نام و یا نشانی از خود بر روی این تولیدات باقی نگذاشته‌اند اگر هم نشانی به عنوان امضا برای خود داشته اند اکنون برای ما ناخوانا است. همچنین با توجه به آسیب پذیر بودن الیاف طبیعی فرش کشف نمونه‌های باستانی فرش دستباف بسیار نادر بوده است. منطقه شهربابک از مناطق باستانی استان کرمان با تنوع بسیار در طرح فرش است، و این غنای طراحی نشان دهنده ریشه‌های تاریخی تولید فرش در منطقه می‌باشد، اما با توجه به نبود نمونه‌هایی با قدمت بیش از ۲۰۰ سال، تنها روش برای بررسی تاریخی این فرش شناسایی و ریشه‌یابی تزیینات استفاده شده در دوره‌های مختلف تاریخی و پیدا کردن این نقوش در در طرح‌های فرش منطقه است تا از این طریق بتوانیم به ریشه‌های تاریخی فرش منطقه در دوران مختلف دست یابیم. در این تحقیق سعی شده است تا با بررسی تزیینات استفاده شده در دوره‌های مهم تاریخی و پیدا نمودن نقوش و تزیینات مربوط به آن دوره و مقایسه آنها با طرح‌های فرش اصیل و قدیمی به قدمت و اصلت طرح مورد نظر پی ببریم. همچنین عوامل دیگری که در طرح‌های فرش منطقه تأثیر گذار بوده است که همان عوامل اجتماعی سیاسی و جغرافیایی هستند نیز مورد بررسی قرار گرفته است. در این خصوص تا کنون تحقیق جامع و کاملی صورت نگرفته است لذا پژوهش حاضر بیش‌تر به روش میدانی مقایسه ای و تطبیقی می‌باشد.

واژگان کلیدی: فرش، شهربابک، افشار، سیر تاریخی

مقدمه

استفاده از زیر انداز از نیازهای اولیه بشر بوده است. او در ابتدا از پوست حیوانات به عنوان زیرانداز استفاده می‌کرده و کم‌کم با در هم تنیدن الیاف گیاهی و حیوانی دست به ساخت زیر انداز برای خود زده است و آثار به‌دست‌آمده در گوشه‌های باستانی نیز خود مویز این موضوع است. اما در کم‌تر نمونه‌هایی از این دستبافته‌ها کتیبه، نوشته و یا تاریخی وجود دارد که نشان‌دهنده اطلاعات دقیقی از قدمت این هنر صنعت باشد. شاید قدیمی‌ترین نمونه به‌دست‌آمده فرش پارپرک باشد که با توجه به نوع طرح و نقش‌های آن کارشناسان این فرش را به ایران دوران هخامنشی منسوب کرده‌اند. بافت چنین فرش زیبا و ظریفی در ۲۵۰۰ سال قبل نشانگر پیشینه بیشتر بافت فرش در آن زمان دارد و حداقل پنج قرن تجربه را پشت سر داشته است بنابراین می‌توان سابقه بافت فرش پرز دار را حدود ۳۰۰۰ تا ۳۵۰۰ سال قبل دانست. اما با توجه به آسیب پذیری زیاد در پی سالیان، نمونه‌های موجود از گذشته بسیار کم می‌باشد. شهربابک که از شهرستانهای استان کرمان است دارای فرشهایی با طرح‌های زیبا و متنوع و با کیفیت می‌باشد که مطالعه در نقوش این فرش‌ها نشان‌دهنده قدمت و سابقه آن‌هاست. در مورد سوابق تاریخی فرش شهربابک تا کنون هیچ تحقیق جامع و کاملی صورت نگرفته است و فقط در منابع موجود از فرش شهربابک با عنوان فرش افشاری شهربابک نام برده اند ولی آنچه مسلم است سابقه بافت فرش در این شهر باستانی بسیار قبل تر از ورود افشاری‌ها به این منطقه بوده است، با توجه به نبود منبع و سند و یا فرش تاریخ داری جهت مطالعه در این تحقیق سعی شده است از مقایسه طرح‌ها و نقوش فرش منطقه با نقوش دورانهای مختلف بتوانیم ریشه‌های تاریخی آن‌ها را واکاوی کنیم.

سیر تحول تاریخی فرش‌های عشایری شهربابک

شرایط تاریخی جغرافیایی شهربابک

«شهربابک از انبیه بابک، پدر مادر اردشیر بابکان است که اول پادشاه طبقه ساسانیان بوده است. این شهر از همه شهرهای استان کرمان قدیمی‌تر است» (وزیری کرمانی احمد علی، ۱۳۸۳: ۲۷۲). و یکی از چهارده شهرستان استان کرمان است که در فاصله ۲۴۰ کیلومتری غرب مرکز استان واقع شده است. این شهر از شمال به انار و استان یزد، از جنوب به سیرجان، از شرق به رفسنجان و از غرب به استان‌های یزد و فارس محدود است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۸۴۵ متر است و بین عرض‌های جغرافیایی ۲۹° و ۳۰° شمالی، ۳۰° و ۵۵° طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد.

مساحت آن ۱۰۵۴۲ کیلومتر مربع برآورده گردیده است که حدود ۴۰ درصد آن را نواحی کوهستانی و ۶۰ درصد آن را دشت‌ها و کویرها پوشانده است. آب و هوای آن معتدل کوهستانی و نیمه صحرایی است. این شهرستان دارای دو بخش مرکزی و بخش دیگر به مرکزیت دهج و ۹ دهستان با ۸۴۰ آبادی است. دهستان‌های کوهستانی عبارتند از: دهج، خیر، جوزم، مدورات، میمند و یاقلعه. دهستان‌های خرنسند، استبرق و خاتون آباد در دشت واقع شده‌اند» (حسینی موسی، ۱۳۸۴: ۱۸).

جمعیت این شهرستان براساس آخرین سرشماری سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران، ۹۰۰۰۰ نفر است که از این میزان جمعیت ۷۱ درصد در نقاط شهری و ۲۹ درصد در روستاها زندگی می‌کنند (www.amar.org.ir).

براساس شواهد و تحقیقات انجام‌شده، «لوح تمدن و شکوفایی کرمان و شهربابک، در دوره ساسانیان بوده و در دوره‌های بعد، از حوادث تاریخی و طبیعی تأثیر پذیرفته است. از آنجاییکه این شهرستان در مرز بین استان‌های فارس و کرمان یزد واقع شده، در طول دوران‌های مختلف گاهی وابسته به فارس بوده و زمانی به کرمان واگذار شده و در دوران قاجار به یزد تعلق داشته است.» (حسینی موسی، ۱۳۸۴: ۱۸)

فرش شهربابک

یکی از مهمترین مراکز تولید فرش عشایری در استان کرمان، شهربابک است. قالیه‌های این شهر را اکثراً با عنوان افشاری شهربابک در بازار می‌شناسند اگرچه، بیشتر فرش‌های تولید این منطقه افشاری نیستند.

«افشارها طایفه‌هایی از ایل ترک زبان هستند که در بیشتر خاک ایران و از جمله در آذربایجان و کرمان پراکنده شده‌اند. افشاری‌های کرمان، از طایفه‌های افشاری‌های آذربایجان هستند که در زمان شاه طهماسب صفوی به عنوان مجازات به نواحی کرمان کوچ داده شده‌اند. جمعیت افشاری‌های کرمان ۴۰۰۰۰ نفر است که در منطقه‌ای محدود به جنوب غربی رفسنجان و جنوب شرقی جاده کرمان - بم به مساحت تقریبی ۱۰۰۰۰ کیلومتر مربع مسکن دارند و مرکز تجارت آنها در سیرجان و بافت است» (حسن آذرباد، ۱۳۷۲: ۲۷۶)

افشارها پس از استقرار در استان کرمان توانستند «در طی چهار قرن زندگی در کرمان موفق به ایجاد مکتبی بشوند که از تلفیق کرمان و ترکمنی شکل گرفته است و همین امر فرش آنها را به چنان مرحله‌ای از جفافادگی و تشخیص رساند که توانست آن را از فرش همسایگان جدا کند و حتی بر آنها سایه افکند» (تناولی، ۱۳۸۹: ۳۹). اما با توجه به اینکه منطقه شهربابک از مناطق قدیمی و با سابقه در تولید فرش دستباف بود، افشارها پیش از آنکه بخوانند بر فرش شهربابک تأثیر بگذارند از آن تأثیر گرفتند» فرش شهربابک و دهج دارای طرح‌های مخصوصی است و عوامل حیات از جمله گل و گیاه، پرند و حیوان در مقیاسی به نسبت بزرگ در آنها دیده می‌شود. ساختار این فرش‌ها به فرش کرمان و یزد نزدیک‌تر است تا به افشار، به این معنی که اغلب با گره نامتقارن بافته شده‌اند و بوهدای آبی دارند و فاقد بود قرمز فرش‌های افشاری‌اند. شماره

گره آنها نیز از فرش افشار بیشتر است. «(تناولی، ۱۳۸۹: ۴۶). آنچه مسلم است بافندگان افشار تحت تأثیر بافندگان روستاهای پیرامون خود، در طرح‌های خودشان دگرگونی پدید آورده‌اند، همان‌گونه که بافندگان این روستاها نیز در برخی از طرح‌ها و ترکیبات رنگی متأثر از بافندگان افشاری هستند. که این موضوع باعث ایجاد تنوع و خلق طرح‌هایی شده است که با «هیچ یک از طرح‌هایی که ایلات و روستاییان سایر مناطق استفاده می‌کنند، شباهت ندارد. اغلب طرح‌های آنها بدیع و شایان توجه است و مانند اغلب بافته‌های عشایری ایران با طرح شکسته بافته شده است.» (ادواردز، ۱۳۷۶: ۲۴۴)

کانون‌های مهم بافت قالیه‌های شهربابک عبارتند از: دهستان (۲) دهج، میمند، سینان، ابدر، استبرق، گهرت و ویرفه. طرح قالیه‌های شهربابک بطور کلی شکسته است. شاید یکی از زیبا ترین نگاره ای که به کار می‌برند نقش طاووس باشد. بطور کلی معروف ترین طرح‌های فرش شهربابک عبارتند از: انواع ترحی نظیر سه کله، چهار کله، گل سماور، مکهای، طاووسی، کلاغی، خشتی، جنگ لی، و انواع گلدانی و گویاگره ای.

سیر تاریخی فرش شهربابک

- قبل از اسلام
 - دوره ساسانی

از آنجا که بنای شهر شهربابک به دوران ساسانی می‌رسد و با توجه به دودلی‌ها در دوران ساسانی فرش دستباف در نهایت مهارت تولید می‌شده است و آن دو «یکی تکه پاره‌های فرشی که از شهر قومس (نزدیک دامغان فعلی) کشف شده است و کارشناسان حدس می‌زنند مربوط به دوران ساسانی باشد و دیگری فرش بهارستان یا بهار خسرو که در حمله اعراب از بین رفت و متأسفانه اثری از آن باقی نمانده است ولی سه تاریخ نگار مشهور قدیم، محمدبن جریر طبری و ابو علی بلعمی و ابو علی مسکویه رازی گزارشهای موثقی از اوصاف و سرنوشت این فرش ارائه داده اند» (حسینی رضوی، ۱۳۸۷: ۱۳۸) که نشانگر عظمت این فرش بوده و این خود بیان می‌دارد صنعت فرش دستباف در دوران ساسانی از پیشرفت قابل توجهی برخوردار بوده و ایرانیان در آن دوران استادانه به تولید فرش می‌پرداخته اند. و با توجه به اینکه «همه ی نویسندگان قدیم وجدید که به نوعی از شهربابک یاد کرده اند، آن را به اردشیر بابکان منسوب دانسته اند و آنچه مسلم است این شهر در زمان ساسانیان، سرزمینی آبادوار رونق خوبی برخوردار بوده است» (حسینی موسی، ۱۳۸۹: ۱۰۶) صنعت فرش بافی نیز بی شک در این دوران در این شهر رونق فراوان داشته است ولی متأسفانه نمونه فرشی از این دوران در این منطقه کشف نشده و یا در منابع تاریخی نیز از فرش شهربابک در دوران ساسانی نامی برده نشده است و فقط با توجه به دلایل ذکر شده حدس می‌زنیم فرش در این دوران در این شهر نیز بافته می‌شده است. با بررسی چند نمونه از طرح‌های اصیل منطقه و دقت در آنها با توجه به تزیینات بکار رفته در این نمونه‌ها پی می‌بریم ریشه این فرشها باید به دوران ساسانیان و یا حتی هخامنشی برگردد. نقش طاووس همراه با درخت زندگی جایگاه مهمی در هنر ایران به خود اختصاص داده است. این نقش اغلب با مفاهیم مذهبی همراه می‌باشد. نقش طاووس در دوران باستان در آئین زرتشت به عنوان مرگی مقدس مورد توجه بوده است. طبری در مورد آتشکده‌ها و معابد زرتشتی که تا قرن سوم هجری باقی بوده، اشاره می‌کند در نزدیکی آتشکده بخارا محل خاصی برای نگهداری طاووس‌ها اختصاص داده شده بود و در آنجا از طاووس‌ها نگهداری می‌کردند.

در دوران باستان معتقد بودند طاووس به دلیل نوشیدن آب حیات، عمر جاودانه یافته است. در بسیاری از آثار دوره ساسانی نقش طاووس در تزیینات و یا در دو طرف درخت زندگی قرار گرفته است. بطور مثال نقش طاووس در نقش برجسته‌های طاق بستان، پارچه‌ها و یا در لوح‌های گچی تیسفون دوره ی ساسانی دیده

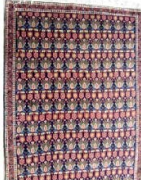
(حشمتی رضوی، ۱۳۸۷: ۱۸۱) در این دوره به هنر و هنرمند اهمیت زیادی داده شد و هنرهای صناعی مانند قالی بافی، کاشی سازی، گچبری، منبت کاری، زری بافی و... رونق چشمگیری گرفت. در این دوران «علاوه بر اندازه و ظاهر فرشها تغییراتی در مواد و مصالح فرش هم ایجاد شد. زیرا اولابافت فرشهای بزرگ پارچه و گران قیمت در خور کاخها و تالارهای شاهی واعیان و اشراف رایج شد. ثانیاً از ابریشم و مفتولهای زین و سیمین در برخی از بافته ها استفاده گردید که به حشمت و جلال فرش افزود. به تبع این تحول بنیادی نقش و نگار فرشها هم بی تاثیر از این تحول نماند. نقش مایه‌های سنتی و هندسی جای خود را به طرح‌های اسلیمی و گردان دادند و سبک طبیعت گرایی به نحو کامل خودنمایی کرد.» (حشمتی رضوی، ۱۳۸۷: ۱۸۵-۱۸۴) در این دوران استفاده از رنگ در فرش نیز پیشرفت قابل توجهی داشت و «نگهای اصلی آبی (لاجوردی و نیلی) قرمز (لاکی و حنایی) از یادگارهای این دوران است» (حشمتی رضوی، ۱۳۸۷: ۱۸۷) با توجه به این تفاسیر فرش شهرباک نیز در این دوران بی تاثیر از این تحولات نبوده و اگر چه نمونه موقت و مکتوبی مربوط به این دوران نداریم ولی با مطالعه و مقایسه در طرح‌های فرش منطقه می‌توانیم ریشه فرشهای لچک ترنج نیمه گردان و شاه عباسی را هر بوط به این دوران بدانیم زیرا با فراگیر شدن طرح‌های گردان و شاه عباسی در این دوران بعید به نظر نمی‌رسد که با فتنده عشایری نیز تحت تاثیر فرشهای شهری دست به تولید نمونه‌هایی از این نوع زده و از آنجا که توان بافت خطوط گردان را نداشته و یا با توجه به رجشمار پایین فرشهای عشایری اصولاً امکان بافت چنین طرح‌هایی وجود نداشته، این بافندگان با اجرای این نقوش بر روی فرش‌های خود و شکستن طرح‌ها توسط اندام رعیات پاره‌ای از اصول، طرح‌های جدیدی بیافرینند.

نام طرح: ترنجی گردان
 محل بافت: روستای بهمنویه
 اندازه: ۱۷۰*۱۲۰ سانتی متر
 قدمت: ۳۵ سال
 (منبع: نگارنده)

نام طرح: ترنج نما، زمینه سرمه‌ای
 محل بافت: روستای برفه
 اندازه: ۲۲۰*۱۶۰ سانتی متر
 قدمت: ۵۰ سال
 (منبع: نگارنده)

نام طرح: شاه عباسی و آگیره ای
 محل بافت: روستای برفه
 اندازه: ۱۹۰*۱۲۵ سانتی متر
 قدمت ۵۰ سال
 (منبع : نگارنده)

نام طرح: افشان
 محل بافت: دهج
 اندازه: ۱۹۰*۱۲۵ سانتی متر
 قدمت ۵۰ سال
 (منبع: www.carpetvista.com)

(۴ تصویر بالا، فرش‌هایی با طرح‌های ترنجی اسلیمی ختایی است.) در دوره شاه طهماسب طایفه‌هایی از افشاریه‌های آذر بایجان به دلیل سرپیچی و طغیان و به عنوان مجازات به کرمان کوچانده شدند

اندازه: ۲۰۰*۱۴۰ سانتی متر
 قدمت: ۲۰ سال
 (منبع: نگارنده)

نام طرح: بته کچ
 محل بافت: برفه
 اندازه: ۱۴۰*۸۵ سانتی متر
 قدمت: ۳۰ سال
 (منبع: نگارنده)

نام طرح: کناره بته‌ای
 محل بافت: حسن آباد
 اندازه: ۳۰۰*۱۰۰ سانتی متر
 قدمت: ۲۰ سال
 (منبع: نگارنده)

(۸ تصویر بالا، نمونه فرش‌هایی است که نقوش مورد استفاده در آن‌ها با تزیینات دوره ساسانیان مطابقت دارد.)

فرمانروایی ساسانیان بعد از ۴۲۵ سال، سرانجام با حمله اعراب پایان پذیرفت و همه شهرهای ایران به تصرف اعراب درآمد. «یالتهای کرمان و فارس در سال ۲۳ هجری قمری به دست مسلمانان افتاد و ایرانیان آیین نجات بخش اسلام را که موافق با روایات آنان بود با رضا و رغبت پذیرفتند.» (حسینی موسی، ۱۳۸۹: ۱۰۹) «قالی بافی در دوران اسلامی با دو تغییر ساختاری مواجه شد، اول این که، به سبب منع شبیه‌سازی در اسلام نقوش فرش فاقد تصویر انسان و پیکر موجودات ذی روح گردید و دوم اینکه از فرشهای زمینی و گوهر نشان اجتناب شد. هر چند که نمونه‌های ویژه ای از فرش سده‌های نخستین دوران اسلامی هم اکنون در دست نیست، ولی به اعتبار کتابها و نوشته‌هایی که در اختیار هست وجود فرش در آن موقع در ایران محقق است.» (حشمتی رضوی، ۱۳۸۷: ۱۵۱-۱۵۰) و در منابع تاریخی مختلف از جمله حدود العالم من المشرق الی المغرب ویا در مسالک الممالک تالیف ابو اسحاق ابراهیم بن محمد اصطخری و همچنین ابن حوقل در صورت الارض از فرشهای خوبی که در داریجرد و بهرم و قسا می‌بافته اند نام برده اند و با توجه به اینکه شهر بابک نیز در این زمان شهری از ایالت فارس بوده است و مقدسی در کتاب احسن التقاسیم در توصیف کوره اصطخر چنین می‌نویسد: «کوره استخر فراخ ترین کوره با شهرستانهای بسیار نامبردار است. از شهرهایش هرات، میبده... کرمان، شهرباک، ده شتران، چاهک» است، احتمالاً در این دوران نیز فرش بافی در این شهر وجود داشته و از رونق خوبی بر خوردار بوده است ولی آنچه مسلم است در هیچ کدام از منابع تاریخی اشاره مستقیمی به فرش شهرباک نشده است ولی با توجه به اینکه این شهر در این دوران از شهرهای خوب و آباد ایالت فارس بوده و با توجه به رونق فرش بافی در اکثر شهرهای فارس که در منابع تاریخی از آن به فراوانی یاد شده که گاهاً این شهرها در همسایگی شهرباک نیز قرار داشته اند، احتمالاً در شهر بابک نیز فرش تولید می‌شده است.

دوره صفویه

پادشاهان سلسله صفویه که از نوادگان شیخ صفی الدین اردبیلی عارف قرن هفتم هجری قمری بودند علاوه بر آنکه موجب ایجاد ثبات سیاسی و برقراری وحدت نسبی در جامعه بزرگ ایرانی شدند باعث وبانی شکوفایی هنر و صنعت، به ویژه هنر قالی بافی، گردیدند.»

می‌شود. (تصویر ۱) با مشاهده این نقوش بر روی فرش‌هایی از منطقه (جنگلی، خشتی، طاووسی) پی می‌بریم که این فرش‌ها ریشه در آن دوران دارند.

تصویر ۱: نمونه‌ی طرح‌های تزیینی دوران ساسانی

نام طرح: خشتی
 محل بافت: روستای میمند
 اندازه: ۱۹۹*۱۴۰ سانتی متر
 قدمت: ۵۰ سال
 (منبع : نگارنده)

نام طرح: خشتی
 محل بافت: شهرباک
 اندازه: ۲۱۰*۱۵۰ سانتی متر
 قدمت: ۲۵ سال
 (منبع: نگارنده)

محل بافت: شهرباک
 اندازه: ۱۷۹*۱۲۰ سانتی متر
 قدمت: ۵۰ سال
 (منبع: نگارندگان)

نام طرح: جنگلی
 محل بافت: راویز
 اندازه: ۲۰۰*۱۴۰ سانتی متر
 قدمت: زیر ۴۰ سال
 (منبع: نگارنده)

نام طرح: طاووسی
 محل بافت: روستای مسینان
 اندازه: ۱۸۵*۱۳۵ سانتی متر
 قدمت: ۴۰ سال
 (منبع: نگارنده)

نام طرح: طاووسی
 محل بافت: مسینان

۲) تصویر قبلی، نمونه فرش های مکهای است که از دوره قاجار بافت آن شروع شده است.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و تأسیس شرکتهای دولتی بافت فرش خصوصاً اتحادیه فرش دستباف روستایی که اوایل وابسته به جهاد سازندگی بود، اکثر بافندگان فرش شهرباک به عضویت این شرکتها درآمدند و متأسفانه این شرکتها با استفاده از طرحهای فرش غیر بومی و همچنین استفاده از مواد اولیه غیر مرغوب تأثیر منفی در بافت فرشهای خوب با کیفیت و اصیل داشتند و از این طریق پارهای از نقشه های فرش غیربومی نیز در منطقه رواج پیدا کرد. امروزه اگر چه تعداد بافنده به شدت کاهش یافته اما همان عده قلیلی هم که مشغول بافت فرش هستند وابسته به چند شرکت دولتی و خصوصی بوده و برای ایشان فرش تولید می کنند و اصولاً فرشهایی که توسط ایشان استنسخ های اسیل و قدیمی منطقه نمی باشد فقط به گاهی که بافندهای برنی خود فرش را تولید می کند از نقشه های اصیل و ذهنی استفاده می کند.

نتیجه گیری

بررسی تاریخی فرش دستباف عشایری و روستایی با توجه به کمبود منابع موجود کاری بسیار سخت است. منطقه شهرباک که از مناطق باستانی استان کرمان منی باشد دارای فرشهایی با قدمت و اصیل، با تنوع زیاد است. با بررسی صورت گرفته در نقوش تعدادی از نقشه های اصیل و معروف منطقه به نتایج ذیل رسیدیم

۱. با توجه به سابقه تاریخی شهر که به دوران ساسانی می رسد می توان سابقه تاریخی فرش منطقه را نیز از این دوران دانست.
۲. فرش دستباف خصوصاً دستبافته های عشایری و روستایی بستری مناسب برای بیان آرمان ها، آیین ها، اساطیر و روایات جامعه به وجود آورنده آن می باشد.
۳. فرش منطقه در دوران تاریخی مختلف بی تأثیر از شرایط اجتماعی، سیاسی و تاریخی نبوده است.
۴. بافندهای ذهنی باف عشایری به خوبی توانسته است تحت تأثیر محیط پیرامون خود در نقوش مورد استفاده در فرش خود تغییراتی بدهد، اما این هنرمندان به خوبی توانسته است با ذهنیت گرای و عدم تقلید کورکورانه با تغییر شکل نقش ماهیها از طریق انتزاع و دادن محتوا از طریق تشبیه به طرح های وارداتی روح و جانی دیگر بخشد. در این تحقیق سعی شد تا با آشکار نمودن ریشه های تاریخی نقوش مورد استفاده در این دستبافته ها ضمن معرفی پیش تر فرش منطقه اصالت و قدمت آن را نیز برای مخاطبان روشن تر نماییم. باشد که با این بررسی صورت گرفته ضمن احیا مجدد این فرش ها از تغییر اصالت ها و نمادهای موجود در آن جلوگیری شده و بر تداوم سنت های آن کمک شود و همچنین راهی باشد برای مشتاقان و پژوهندگان این عرصه تا با شناخت تاریخ موجود در هنرهای سنتی و خصوصاً فرش دستباف احترام و ارزش از دست رفته این آثار بازمی یابی شود.

منابع و مأخذ

آذرباد، حسن. فرشته نامه ایران. تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۲. / ابراهیمی میمند، کبری. میمند شاهکار جوادان کرمان: کرمان شناسی، ۱۳۸۶. / ادواردز، سیسیل. قالی ایران، ترجمه مهین دخت صبا. تهران: انتشارات فرهنگسرا، ۱۳۶۸. / اشنبر، اریکه. قالی ها و قالیچه های شهری و روستایی، ترجمه مهشید تولا، محمد رضا نصیری. تهران: فرهنگسرا، ۱۳۷۴. / حسینی موسی، زهرا. شهرباک سرزمین فیروزه، کرمان: مرکز کرمان شناسی، ۱۳۸۹. / حسینی موسی، زهرا. فرهنگ واژگان و کنایات شهرباک، کرمان: کرمان شناسی، ۱۳۸۴. / حشمتی رضوی، فضل الله. تاریخ فرش (سیر تحول و تطور فرش باقی ایران). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۷. / زوله، تورج. پژوهشی در فرش ایران. تهران: پساوا، ۱۳۸۱. / وکیلی ابوالفضل. شناخت طرحها و نقشه های قالی ایران و جهان. تهران: نقش هستی، ۱۳۸۲. / هلگلدین، آرمن. قالی های ایران، ترجمه اصغر کریمی. تهران: فرهنگسرا، ۱۳۷۵.

منابع لاتین:

Ford, p.r.j. oriental carpet design, new york: thames&Hudson inc, 1992.

www.carpetour.com
www.carpetvista.com
www.rasekhoon.net

منابع اینترنتی:

به فرش ایران وارد کرد واز اعتبار و ارزش آن کاست. در این دوران با توجه به باب شدن طرح های گلدانی در اکثر مناطق بافت خصوصاً طرح گلدانی ضل السلطانی، نمونه هایی شبیه به آن نیز در فرش شهرباک دیده می شود که به احتمال زیاد از همین دوره و تحت تأثیر همین فرش (ظل السلطان) بافته شده اند. در دوره قاجار با توجه به حضور شرکتهای چند ملیتی ودر پاره ای موارد استفاده این شرکتها از طرح های تزئینی غربی و سفارش این طرحها برای بافت، نقوش گل فرنگ کم کم رواج پیدا کرد واز این نمونه ها نیز در فرشهای عشایری شهرباک نیز داده می شود. بنا بر این طرحهایی نظیر موسی خانی، گل فرنگ، گلدانی سوزنی بی شک از این دوران و با استفاده از طرح های فرش گردان و تبدیل آن به صورت شکسته رواج پیدا کرده است. (جدول شماره ۵) و همچنین طرح معروف مکه ای نیز بنا به روایات از این دوران رواج پیدا کرده است. قدیمی ترین نمونه های به جا مانده از فرشهای شهرباک نیز مربوط به این دوران می باشد.

نام طرح: فرش درختی بلبل
محل بافت: شهرباک
اندازه: ۳۳۰*۱۵۰ سانتی متر
قدمت: ۵۰ سال
(منبع: نگارنده)

نام طرح: گل فرنگ
محل بافت: دهج
اندازه: ۳۰۰*۲۰۰ سانتی متر
قدمت: زیر ۲۰ سال
(منبع: www.carpetvista.com)

نام طرح: گلدانی سوزنی
محل بافت: روستای جوزم
اندازه: ۱۹۹*۱۴۰ سانتی متر
قدمت: زیر ۲۰ سال
(منبع: نگارنده)

نام طرح: موسی خانی
محل بافت: شهرباک
اندازه: ۲۲۷*۱۶۴ سانتی متر
قدمت: زیر ۲۰ سال
(منبع: www.carpetvista.com)

۴) تصویر بالا، طرح فرشهایی است که با استفاده از نقشه های شهری بافته شده است

نام طرح: فرش مکهای
محل بافت: سیرجان
اندازه: ۱۹۹*۱۴۰ سانتی متر
قدمت: زیر ۲۰ سال
منبع: (ford, ۱۹۹۲: ۶۹)

نام طرح: فرش مکه ای
محل بافت: شهرباک
اندازه: ۱۹۶*۱۴۰ سانتی متر
قدمت: ۲۰ سال
(منبع: www.carpetvista.com)

و عده ای از آنها نیز در اطراف شهرباک و سیرجان سکنی گزیدند واز آنجا که این طایفه مردمانی صنعتگر بوده و تولید فرش نیز می کرده اند با حضور در منطقه بر فرشهای سنتی تولیدی در این مناطق تأثیر گذاشته و همچنین از طرح های آنها تأثیر گرفته اند، که البته به ادعان کارشناسان تأثیری که این ایل از فرش شهرباک گرفته اند به مراتب بیشتر تأثیری بوده که گذاشته اند. با مطالعه در طرحها و مقایسه می توانیم ببینیم که طرح های افشاری بیشتر در سبک و صناعت به قطعاً قفقازی شبیه اند (اشنبر، ۱۳۷۴: ۲۹) و از نوع ترنجی با طرح لوزی بوده اند.

نام طرح: شش ترنج
محل بافت: روستای میمند
اندازه: ۱۸۵*۱۲۵ سانتی متر
قدمت: ۲۵ سال
(منبع: نگارنده)

نام طرح: ترنجی لوزی
محل بافت: روستای ایدر
اندازه: ۲۱۰*۱۴۰ سانتی متر
قدمت: ۲۵ سال
(منبع: نگارنده)

نام طرح: سه کله
محل بافت: شهرباک
اندازه: ۱۷۵*۱۲۰ سانتی متر
قدمت: زیر ۲۰ سال
(منبع: نگارنده)

نام طرح: کلاغی
محل بافت: روستای رمجد
اندازه: ۲۱۵*۱۴۰ سانتی متر
قدمت: ۲۵ سال
(منبع: نگارنده)

۴) تصویر بالا، طرحهایی است که دارای اصالت افشاری هستند.

دوره قاجار

پادشاهی سلسله قاجار از سال ۱۲۰۰ هجری قمری با روی کار آمدن آقا محمد خان قاجار شروع می شود. «مطالعات نشان می دهد در نیمه اول قرن سیزدهم هجری قمری فرشهای همراه با ابریشم، پنبه و شال از کالاهای عمده تجارت داخلی بوده است که به مقصد هندوستان، ترکیه و روسیه فرستاده می شد. در اواسط همین قرن که اروپاییان و امریکاییان تقاضای خرید فرش ایران را افزایش می دهند، فرش به عنوان اقلام اصلی صادراتی به بازارهای جدید ارسال می شود و تولید فرش افزون می گردد.» (حشمتی رضوی ۱۳۸۷: ۲۴۰-۲۳۹) همچنین در این دوران است که شرکتهای چند ملیتی در ایران تأسیس می شود و این شرکتها «در ظاهر برای تشویق صادرات فرش ولی در واقع برای به دست آوردن سود بیشتر، قالی بافان را تشویق به بافت فرشهای ارزان قیمت و مناسب تقاضای بازارهای باب اروپا و امریکا می کردند که اکثراً با کیفیت نازل بافت و رنگهایی شیمیایی فرار (معروف به جوهری) همراه بود.» حشمتی رضوی، ۱۳۸۷: ۲۴۱) در این دوران با توجه به رونق صادرات و تقاضای زیاد بازار بافت فرشهای بی کیفیت (بی گره بافی و جفتی بافی) با رنگهایی بی ثبات جوهری باب شد و اگر چه در کوتاه مدت سود زیادی را نصیب تاجران نمود ولی در بلند مدت ضربه سنگینی

اهمیت رنگ‌های گیاهی در فرش دست‌باف

و آب و هوای گرم و خشک، معتدل و مرطوب و کوهستانی را توأم داراست و از این بابت دارای موقعیت ویژه‌ای است، وجود گیاهان خودرو و امکان کاشت و تکثیر این گیاهان صنعتی، بخصوص گیاهان رنگ‌دار، و معادن غنی، ایران را به صورت کشوری ثروتمند درآورده که متأسفانه به دلایل متعدد و وابستگی به صنایع شیمیایی بهره‌برداري مناسبی از آن نشده است. به علاوه استفاده از مواد شیمیایی اثرات نامطلوبی بر انسان می‌گذارد که در صورت استفاده از مواد طبیعی به هیچ وجه مشاهده نمی‌شود. همچنین استفاده گسترده و بی‌رویه از مواد و رنگ‌های شیمیایی موجب آلودگی شدید محیط زیست می‌شود که رسانه‌های گروهی بارها از خطرات آن سخن گفته‌اند. در حالی که به سادگی می‌توان از بسیاری گیاهان خودرو که قابلیت رنگدگی دارد، آن چنان استفاده کرد که هیچ‌گاه با این ضایعات و خطرات مواجه نشد و همچنین با پرورش، کشت و آموزش روش‌های کاشت و برداشت آن‌ها، در ترویج و احیای این گیاهان پرارزش همت گماشت.

به منظور ایجاد تنوع و جذابیت در فرش باید از رنگ استفاده شود بنابراین اهمیت رنگ و رنگرزی بر کسی پوشیده نیست. پس از مشخص شدن اهمیت استفاده از رنگ در فرش، دو جنبه‌ی هنری و فنی آن، یعنی رنگرزی و رنگ‌بندی برای رسیدن به رنگ و طرح زیبا مورد توجه قرار گرفته است.

رنگ‌بندی را می‌توان خلق مجموعه‌ای زیبا و جذاب از رنگ‌ها در کنار هم دانست که چگونگی قرار گرفتن رنگ‌ها و اثر آن‌ها بر یکدیگر را در هم‌نشینی رنگ و همچنین بر انسان در روان‌شناسی رنگ مورد مطالعه قرار می‌دهند.

در حال حاضر شواهد فراوانی وجود دارد که حاکی از تمایل زیاد بازار جهانی فرش دست‌باف به رنگ‌های گیاهی است.

دلایل این تمایل را می‌توان جاذبه ذاتی رنگ‌های طبیعی در برابر رنگ‌های مصنوعی و توجه به محیط زیست و پرهیز نسل کنونی از کاربرد مواد شیمیایی، به‌ویژه در کالاهایی که ارتباط مستقیمی با بدن انسان دارند، دانست، همچنین می‌توان دلایل اقتصادی مانند کاهش واردات رنگ‌های مصنوعی، تقویت تولید بومی و استفاده از موادی که تولید آن‌ها کم‌تر به منابع و ذخایر محدود کره زمین مربوط می‌شوند را نیز به دلایل بالا افزود. گیاهان هر ساله رشد می‌کنند و از منابع تجدیدپذیر می‌باشند، این در حالی است که ترکیبات نفتی دو دسته‌ی منابع محدود و غیرتجدیدپذیر قرار دارند. این منابع حداکثر سیصد سال وجود خواهند داشت و در خصوص جایگزینی آن باسنی تحقیقات لازم انجام گیرد.

یکی از علل مرغوبیت و معروفیت قالی ایران زیبایی و ثبات و دوام رنگ‌های آن است. رنگرزی مواد مورد نیاز فرش‌بافی کلری است که هم نیازمند ذوق و دید هنری است و هم دقت کارآموز صنعتی را می‌طلبد. استادان رنگرزی در فرش با استفاده از مواد رنگی سنتی از قبیل پوست گردو - روناس - پوست انار و دیگر مواد مشابه کم قیمت رنگ‌های ثابت ترکیبی را به وجود می‌آورند که صدها سال از گردن تور و هوا و دیگر عوامل طبیعی مصون مانده و هر قدر به عمر و فرسایش فرش افزوده شود بر درخشش و جلای آن بیفزاید.

منابع:

طبیعت‌گرایی در رنگرزی الیاف پروتئینی، دکتر مجید منتظر، مهندس محمد و بسپان، مهندس محمد ابراهیم حیدری
فرآیند و روش‌های رنگرزی الیاف با مواد طبیعی، ویکتور باج‌افشار

ندارند، به کار گرفته شد و در نتیجه برای همگان این باور پدید آمد که کیفیت رنگ‌های گیاهی از رنگ‌های شیمیایی بهتر و مناسب‌تر است هرچند که تهیه رنگ‌های گیاهی دشوارتر است.

بنابراین، بسیاری از صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران فرش بر این باورند که رنگ‌های شیمیایی دارای ثبات خوبی در برابر نور و شست‌وشو و سایش نیستند در صورتی که رنگ‌های طبیعی و گیاهی از این ثبات برخوردارند. تردیدی نیست که کلیه نیازهای بشر از طبیعت تأمین می‌گردد این نکته نیز روشن است که بسیاری از این امکانات و ذخایر طبیعی روزی پایان خواهند یافت. افزایش جمعیت و نیاز روزافزون بشر به زمین‌های کشاورزی و محصولات خوراکی دیگر جایی برای کشت و پرورش گیاهان صنعتی نمی‌گذارد. به همین علت با توسعه و پیشرفت علم در تمامی زمینه‌ها و استفاده‌ی بیش‌تر از طبیعت و دست‌یابی به روش‌های جدید و صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ی سبب روی آوردن به شیوه‌های تولید مصنوعی و شیمیایی گردید و در این زمینه تلاش‌های بسیاری صورت گرفت به همین دلیل در ایران نیز شاهد ظهور و توسعه انواع رنگ‌های شیمیایی بوده‌ایم، غافل از این که سرزمین ایران دارای موقعیت جغرافیایی منحصر به فرد و هوای چهار فصل با گستردگی عرضی نسبتاً مناسب است

سیدصادق ابوالحسینی
عضو کمیسیون قالی و صنایع دستی

انسان تنوع طلب و زیبا دوست پس از آموختن چگونگی بهره‌گیری از الیاف برای تهیه پوشاک و زینت‌ها به دنبال ارضای نیازهای خود در زمینه پوشاک و زینت‌ها و در نهایت فرش به استفاده از رنگ پرداخته است. تمایل به استفاده از رنگ و فام‌های متنوع، در نواحی مختلف، با فرهنگ و طبیعت در هم آمیخته و روی فرش معجونی از تنوع همراه فرهنگ و اعتقاد را به وجود آورده است.

مسلم است که رنگ‌آمیزی در میان مردم فلات ایران سابقه دیرینه دارد هرچند که نقطه‌ی آغاز آن بی‌خبریم و قادر نیستیم به دقت نخستین جماعتی را که در این فلات به کار رنگ‌آمیزی پرداختند مشخص کنیم. به نظر می‌رسد که انسان ابتدا برای ایجاد تنوع از الیاف رنگی موجود در طبیعت (الیاف خود رنگ) استفاده کرده و به تدریج استفاده از مواد طبیعی برای رنگرزی را تجربه کرده است به این ترتیب برای پاسخ به تنوع طلبی خود به خلق فام‌های رنگی پرداخته است.

با گذشت زمان و رسیدن به عصر حاضر پای رنگ‌های شیمیایی به ایران باز شد و این تجربه نخستین‌بار با استفاده از رنگ‌های جوهری و گروهی از رنگ‌های اسیدی قوی، که در برابر نور و شست‌وشو دوام زیادی ندارند، به‌کار گرفته شد و در نتیجه برای همگان این باور پدید آمد که کیفیت رنگ‌های گیاهی از رنگ‌های شیمیایی بهتر و مناسب‌تر است هرچند که تهیه رنگ‌های گیاهی دشوارتر است.

اما می‌توان گفت اقوام اولیه در برخورد با گیاهانی که دارای مواد و مایعات رنگین بوده‌اند توانستند وسایل خاصی از لوازم زندگی را رنگ‌آمیزی کنند. به علاوه، با توجه به مدارک باستان‌شناسی و مردم‌شناسی در خودارایی نیز این رنگ‌ها را به‌کار می‌برده‌اند. این مردمان تن و روی مردگان خود را نیز با رنگ زینت می‌بخشند تا آنان را هر چه باشکوه‌تر به جهان دیگر روانه کنند و این رسم دیرزمانی پیش، تا هزاره‌ی سوم ق.م، در ایران خاصه در نواحی «سیلک» کاشان، معمول بود.

با گذشت زمان و رسیدن به عصر حاضر پای رنگ‌های شیمیایی به ایران باز شد و این تجربه نخستین‌بار با استفاده از رنگ‌های جوهری و گروهی از رنگ‌های اسیدی قوی، که در برابر نور و شست‌وشو دوام زیادی

خبر

فرش‌های منسوخ‌شده احیا می‌شود

«به‌جای این‌که به کسی ماهی بدهی، ماهی‌گیری یاد بده!» این را یک ضرب‌المثل چینی می‌گویند. کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی کرمان نیز آموزش و احیای فرش دست‌باف منسوخ‌شده در مناطق محروم را رسالت خود می‌داند. بر این اساس، طرح احیای فرش از روستاهای منوجان که محل تجمع بیش‌ترین زنان و دختران بیکار و آخرین نقطه‌ی مرزی استان هرمزگان و کرمان بود، کلید خورد. در چارچوب این طرح، ۳ گروه ۳۰ نفره طی سه‌ماهه توسط کارشناسان فرش و تحت نظارت کمیسیون آموزش دیدند و فرصت اشتغال برایشان فراهم شد. پس از اتمام دوره‌ی آموزشی مقدماتی، با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی ۱۵ بافنده ضمن گذراندن دوره‌ی تکمیلی آموزشی و بازدید از مراکز تولید فرش و فروشگاه‌های فرش، به کار تولید فرش مشغول شدند. شایان ذکر است در منطقه‌ی مذکور هیچ نمونه‌ی فرش‌ی تولید نمی‌شد و پیش از این فقط یک دوره‌ی آموزشی توسط کمیته‌ی امداد برگزار شده بود و دارهای بزرگی در اختیار هنرجوها قرار گرفته بود اما به دلیل بالا بودن مترآژ و بزرگ بودن دارها، استقبالی نشده بود. با در نظر گرفتن این تجربه، کار با فرش‌های کوچک در ابعاد ۱۵*۱۵ شروع شد تا بتوانند دارهای را در خانه‌های خود که اکثراً کپر یا ساختمان‌های قدیمی بود، قرار دهند.

قالی جلد قرآن رونمایی شد

در هفته‌ی پژوهش، عاشقان نور هدایت در تالار وحدت واقع در دانشگاه شهید باهنر کرمان دور هم جمع شدند و قالی جلد قرآن کریم اثر استاد منوچهر مظفری هنرمند کرمانی را با حضور معاونت فرهنگی دانشگاه دکتر بصیری و ریاست دانشکده‌ی هنر دکتر ایرانمنش رونمایی کردند. در این جمع، حضور ریاست بخش‌های مختلف و همین‌طور استادان و دانشجویان همراه با مهمانان زیبایی فضای تالار را دوجندان کرده بود. قبل از رونمایی، استاد منوچهر مظفری سخن خود را با تلاوت قرآن کریم آغاز کرد و پس از آن، در مورد چگونگی به وجود آمدن قالی جلد قرآن کریم این‌طور گفت: چند روز بود که اذان مسجد محل مرتب پخش نمی‌شد. من جویای احوال شدم و گفتند که بعضی مواقع برق قطع است و بعضی مواقع دستگاه خراب، و همین جرقه‌ای بود برای این حرکت فرهنگی. هرآن‌چه که بتواند کمک به شناخت فرهنگ دین ما باشد باید عاشقانه برایش تلاش کنیم. سه ویژگی در قالی جلد قرآن کریم وجود دارد: اولین این‌که قالی به شکل حجم به صورت جلد قرآن کریم و برای اولین‌بار همراه با سیم نوری بافته شده؛ به طوری که با توجه به این‌که مدار الکترونیکی هم در آن نصب شده، در سه و پنج زمان تنظیم شده که در وقت شرعی هر منطقه‌ای، چه در داخل و چه در خارج از کشور، پس از تلاوت قرآن، اذان در آن منطقه پخش می‌شود و عاشقان می‌دانند که چه لحظه‌ی زیبایی است وقت اذان؛ آن‌گاه حتی خداوند فرمان داده است طواف کعبه را متوقف کنید تا بندگانش بتوانند با من راز و نیاز داشته باشند.

وی درباره‌ی ویژگی دوم قالی جلد قرآن کریم گفت: من از سال ۷۶ تاکنون در دانشگاه تدریس می‌کنم. همیشه یک سوال برای دانشجویان ما بوده و هست که وقتی ما از این‌جا فارغ‌التحصیل

شدیم چه کاری می‌توانیم انجام دهیم؛ قالی یک کالای بسیار سنگین و پردرآمد است. هرکس در تخصص خود حرکت کند و هرآن‌چه که در توانش است را پیشه بگیرد، اگر کسی بخواهد فقط به فکر تجارت باشد باید هم تخصص داشته باشد و هم سرمایه‌ی کافی، در غیر این‌صورت نمی‌تواند تاجر موفق باشد. وقتی می‌گوییم بعد از نفت، دومین کالای صادراتی ما قالی است

پس باید متوجه باشیم که این کالا سرمایه‌ی خیلی بالایی را متقبل می‌شود ولی بخش عظیم آن را خدمات تشکیل می‌دهد؛ اول تهیه‌ی مواد اولیه (پشم، ابریشم، پنبه) دوم طرح و طراحی، سوم رنگ و رنگرزی، چهارم تولید بافت قالی، پنجم خدمات بعد از بافت (برداخت قالی)، ششم شست‌وشوی قالی، هفتم مرمت قالی که این‌همه خدمات در قالب قالی ماست که هرکدام تخصص خاص خود را لازم دارد که می‌تواند درجه‌ای برای درآمد باشد. البته سخن امروز من در رابطه با تولید جلد قرآن کریم است که هم کار هنری و هم فرهنگی و با توکل به خداوند اقتصادی هم باشد که این قالی در سه اندازه برنامه‌ریزی شده که آن‌شاءالله هم خط تولید برسد؛ اندازه‌ی بزرگ برای مسجد عمومی، اندازه‌ی متوسط برای مساجد ارگان‌ها و شرکت‌ها و اندازه‌ی کوچک برای منازل. امروز من از همه‌ی دانشجویان کارشناسی فرش دست‌باف دعوت می‌کنم که اگر بخواهند می‌توانند در این امور فرهنگی، هنری و اقتصادی همراه ما باشند تا بتوانیم رسالتی که وظیفه‌ی ماست در قالب جلد قرآن کریم به عمل درآوریم. سومین ویژگی این است که هر نوشته‌ای و هر کتابی می‌تواند ماندگار نباشد، ولی قرآن کریم همیشه ماندنی است و در قلب انسان‌ها نهفته است؛ پس چه‌قدر زیباست با سرانگشتان شما جلدی از قالی میزبان این کتاب مقدس باشد که همیشه جاودانه می‌ماند. پس بنابراین ما با خدای خود وارد معامله می‌شویم که امیدوارم خودش ما را در این راه بزرگ یاری کند.

فضای تالار وحدت در سکوتی زیبا به سر می‌برد. وقتی پارچه‌ی سبز از روی جلد قرآن کریم برداشته شد نوری زیبا از میان الیاف قالی که نوشته بود قرآن کریم و با صدای تلاوت قرآن و پس از آن با صدای اذان، فضایی رویایی را به وجود آورد که همگی حاضران را مجذوب خود کرد.

ادامه از ص ۲

وی ادامه داد: اگر می‌خواهیم کیفیت قالی کرمان به روزگار گذشته‌ی خود برگردد، فروشنده‌گان عمده‌ی مواد اولیه هم باید توجهی شوند که فقط مواد اولیه‌ی تولیدشده در استان را عرضه کنند و با هر کدام از فروشنده‌گان هم که تخلف کرد، برخورد قانونی شود.

این فعال فرش کرمان تأکید کرد: علاوه بر کارهای نظارتی و فرهنگ‌سازی در زمینه‌ی استفاده از مواد اولیه‌ی داخل استان، باید در گام نخست کارخانه‌های موجود را از نظر تأمین سرمایه و فروش محصول حمایت کرد.

وی در خصوص راهاندازی کارخانه‌های جدید در استان نیز گفت: راهاندازی کارخانه‌های جدید گام دوم است؛ چراکه ایجاد یک کارخانه زمان‌بر است و ما به اندازه‌ی کافی زمان را از دست داده‌ایم.

الله‌توکل‌ی افزود: از پیداشدن سرمایه‌گذار تا انجام مراحل راهاندازی کارخانه، با وضعیتی که بر بخش‌های مختلف اداری و بانک‌ها حاکم است، زمان زیادی طول می‌کشد؛ بنابراین، اولویت اول حمایت و تقویت کارخانه‌های موجود فعال، گام دوم بررسی و راهاندازی کارخانه‌های تعطیل‌شده و گام سوم ایجاد کارخانه‌های جدید است.

رییس کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، به راهاندازی انجمن‌های محلی قالی در سیرجان و راور نیز اشاره کرد و گفت: تعداد قابل توجهی از بافندگان، عضو انجمن‌های محلی قالی در شهرستان‌ها هستند که در مرحله‌ی نخست، فرهنگ‌سازی برای استفاده‌ی بافندگان از مواد اولیه‌ی تولید استان، در دستور کار این انجمن‌ها قرار دارد.

الله‌توکل‌ی افزود: در ادامه نیز انجمن‌های محلی بسیار می‌توانند به بهبود وضعیت فرش دست‌باف و از جمله مواد اولیه در شهرستان‌های مختلف کمک کنند.

وی در عین حال، خواستار تعامل بیشتر دستگاه‌های متولی فرش دست‌باف شد.

پوستر هشتمین المپیاد فرش دست‌باف ایران

خبر

خبرهای سازمان صنعت، معدن و تجارت

نهمین دوره‌ی المپیاد کشوری فرش دست‌باف

– نهمین دوره‌ی المپیاد کشوری فرش دست‌باف در دو سطح دانش‌آموزی و دانشجویی به میزبانی استان کرمان با حضور ۱۰ استان کشور در تاریخ‌های ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ اسفندماه سال جاری در کرمان برگزار می‌شود.

دوره‌های آموزش و اشتغال فرش دست‌باف

– دوره‌های آموزش و اشتغال فرش دست‌باف، ۶ دوره توسط شرکت آموزش و علوم اقتصادی بازرگانی و تعداد ۵ دوره، بالغ بر ۴۰۰ نفر توسط شرکت فرش کرمان در شهرستان‌هایی از سوی اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت به صورت رایگان جهت متقاضیان قالی بافی برگزار می‌شود.

تشکیل کمیته‌ی فنی

– به منظور رسیدگی به شکایت و هرگونه درخواست‌های کارشناسی از سوی متقاضیان فرش دست‌باف، مقرر شد کمیته‌ی فنی در محل اتحادیه‌ی صنف تولید کنندگان و بافندگان فرش دست‌باف متشکل از ۳ نفر از افراد خیره و کارشناس فرش تشکیل و به درخواست‌های احتمالی رسیدگی شود.

دوره‌ی آموزشی برای طراحان و نقاشان فرش

– دوره‌ی آموزشی برای طراحان و نقاشان فرش تا پایان سال ۹۳ به میزبانی کرمان برگزار می‌شود.

ادامه از ص ۳

ما در تولید ریس، از یک نوع روغن گران قیمت استفاده می‌کنیم؛ در حالی که اکثر تولیدکنندگان ریس در سایر نقاط کشور به جای این روغن، از گازوئیل استفاده می‌کنند.

در زمینه‌ی رنگ‌آمیزی ریس هم استفاده از رنگ‌های نامرغوب در تولیدات سایر نقاط کشور مشهود است و حتی برخی از ریس‌ها رنگ پس می‌دهند و پس از بافت قالی در هنگام شست‌وشو رنگ‌ها با هم مخلوط می‌شوند.

مشکل دیگر در پشمی است که برای تولید مواد اولیه استفاده می‌شود. البته اگرچه سیرجان بهترین پشم دنیا را دارد، اما متأسفانه برخی از پشم‌فروشان در سیرجان، پشم سیرجان، فارس، میناب و سایر نقاط را مخلوط و به‌عنوان پشم سیرجان عرضه می‌کنند.

متأسفانه در بخش‌های مختلف کار قالی کرمان، برخی افراد دنبال منافع شخصی خودشان هستند و به خاطر منافع شخصی، یک صنعت بسیار خوب و با پیشینه‌ی قابل توجهی مثل قالی کرمان را به آتش می‌کشند.

پشم استخوان فرش محسوب می‌شود و باید پشم مهر و بهار مخلوط شود تا وقتی فرش بافته شد، با روی آن که می‌گذاری مثل فنر بازی کند، حالا اگر ریس یک دست استفاده کنیم، می‌شود مثل فرش ماشینی، حالا کدام یک از واحدهای تولید مواد اولیه چنین چیزی را مدنظر قرار می‌دهند؟

طی این سال‌ها من تمام زندگی خود را روی صنعت فرش کرمان گذاشتم، اما چه کسی قدردانی کرد؟ ضمن این‌که قدردانی که نمی‌کنند، هیچ، بلکه با برخوردهایی که توسط ادارات مختلف بیمه و امور مالیاتی و دارایی با تولیدکنندگان می‌شود، انگیزه‌ی ادامه‌ی فعالیت را از تولیدکنندگان می‌گیرند. این دستگاه‌ها به جای حمایت از تولیدکننده، به‌دنبال این هستند که چطور از تولیدکنندگانی که به سستی در این شرایط فعلی خودشان را سرپا نگه داشته‌اند، به طریق مختلف پول بگیرند.

افراد خدا را در نظر نمی‌گیرند و روحیه‌ی قالی‌بافی که یک هنرمند محسوب می‌شود را از بین می‌برند و او را دل‌سرد می‌کنند.

یکی از اهداف راهاندازی انجمن قالی در اتاق بازرگانی این است که بزرگانی مثل شما بیایند و به قالی کرمان سامان بدهند، نظر شما چیست؟

حرف ما را قبول نمی‌کنند. به طور مثال الان ما نقاش نداریم، نقش قالی پس از این که بافته شد باید روانه‌ی بافگانی شود و طرح قالی بعدی عوض شود؛ باید نقوش قالی متنوع باشد. دوم باید جلوی ریس‌فروش گرفته شود و ریس نامرغوب وارد استان نشود...

وقتی در اتاق بازرگانی می‌گویند جلوی ریس‌فروش را نمی‌توانیم بگیریم، چه انتظاری داریم قالی کرمان به روزگار اوج خودش برگردد.

بافته باید حمایت شود و در این راستا در گام اول باید او را هدایت کنند تا مواد اولیه‌ی نامرغوب استفاده نکند و دوم این‌که وقتی قالی تولید شد، نباید قالی را مثل دوره‌گرد‌ها به مغازه‌های قالی‌بافی ببرد؛ چراکه برخی از مغازه‌دارها قالی و بافته را تخریب می‌کنند تا فرش را به پایین‌ترین قیمت خریداری کنند و با این کار قالی‌باف را ناامید می‌کنند.

در حال حاضر افرادی هم به سمت بافت قالی‌های باکیفیت با طرح‌های خاص رفته‌اند، نظر شما در این رابطه چیست؟

این افراد باید حمایت شوند. هرچه بتوانیم این بافته‌ها را حمایت کنیم، قالی کرمان را به روزگار اوج خودش نزدیک‌تر کرده‌ایم.

حرف آخر...

تولیدکنندگان فرش دست‌باف به دلیل درآمد کم به شغل‌های دیگر و به قول شما شغل‌های کاذب رو آورده‌اند؛ فعالان و دست‌اندرکاران فرش از یک طرف می‌گویند بافته هنرمند است و هنر قیمت ندارد؛ ولی وقتی بافته قالی را تولید می‌کنند، یا او در شأن یک هنرمند برخورد نمی‌شود، نظر شما در این خصوص چیست؟

البته که قالی‌باف یک هنرمند است و اگر قالی را با کیفیت بالا تولید کند با قیمت بالایی هم می‌تواند به فروش برساند، اما متأسفانه برخی از خریداران هم انصاف ندارند و تلاش می‌کنند تا برای حتی بهترین فرش ایراد و اشکال بگیرند و فرش را با قیمت بسیار پایین از بافته خریداری کنند. برخی به گونه‌ای با بافته برخورد می‌کنند که دیگر از ادامه‌ی کار بافندگی پشیمان می‌شود؛ بنابراین تجار و فروشنده‌گان قالی کرمان باید ارزش واقعی قالی را به بافته پرداخت کنند. متأسفانه همه‌ی بخش‌های ما در صنعت فرش دست‌باف مشکل دارد.

شاید یکی از دلایل آن ناهماهنگی بین متولیان است...

این هم می‌تواند یکی از مشکلات صنعت فرش باشد. وقتی ارجمند سلطان قالی ایران در آمریکا فوت کرد، رییس‌جمهور آمریکا به شاه ایران تسلیت گفت. کار تولید قالی کرمان در گذشته به دست چنین افراد بزرگی بود و هیچ‌گاه قالی را پس از تولید به در مغازه‌های قالی‌فروشی نبردند تا به فروش برسانند، بلکه خودشان تاجر و فروشنده‌ی قالی بودند؛ اما اکنون برخی از افرادی که مغازه‌ی قالی‌فروشی راهاندازی کرده‌اند، تجربه‌ای در این زمینه ندارند و حتی اگر فرش بدون عیب هم تولید شده باشد، هزار عیب برای آن فرش می‌گیرند تا با هر قیمتی که خودشان می‌خواهند، قالی را از بافته‌های که قالی را روی دوش گذاشته و از این مغازه به آن مغازه می‌برد، بخرند. این

ترجمه

The art of carpet weaving During The Safavid period (1499-1722)

Translated by Seyed Amjad Nezami
Rug and Handicraft Commission Secretary
International affairs expert Kerman Chamber of
Commerce, Industries, Mines and Agriculture

during the reign of safavid dynasty in Iran, the arts of calligraphy ,gilding ,tiling ,painting, miniatures ,architecture and carpet weaving approached their highest previous level . in this period the Iranian artists created very interesting design that have since been imitated in

many carpet weaving countries.

the ability of the master weavers of the Safavid period was so complete and sophisticated that since then only a limited number of designers have been able to re create the original safavid motifs.

the master weavers of the safavid dynast created about one thousand five hundred carpets and rugs ,some of which are magnificent master pieces known all over the world.

the safavid King such as : shah Tahmasb (1524-1587) and shah abbas the great (1587-1629). patronised these master weavers.

they set up many weaving workshops in Kashan,esfahan,Tabriz,ghazvin, Kerman and Joshaghan ad in other suitable areas of Iran.

Diaries of well-known european travellers such as

Tavernier,Chardin and others who visited Iran in this period wrote extensively of the carpet weavings in Iran. their travel essays provide excellent source material of that era .

in that period the simple and rustic profession evolved into the art and elegant technique of carpet weaving.

persian carpets became very popular in European nations and large quantities of carpets started to flow towards the European Markets.

the main catagories of crpets in the safavid era are classified by their design as follows : Medallion, vase , hunting scenarym tree and shrub, Harati, garden.

Source: the Persian carpet
Author: Mohamad javad Nasiri

قالی بافی در عصر صفویه - ۹۰۷-۱۱۳۵ ه.ق

در این دوره قالی بافی از یک پیشینه‌ی روستایی و چادرنشینی به مقام یک حرفه با اهمیت در کارگاه‌های شهری تغییر موضع داده و تجارت و صدور آن به کشورهای اروپایی شروع می‌شود. در سفرنامه‌ی تاورنیه و شاردن و سایر کسانی که در آن موقع از ایران دیدن کردند به پیشرفت قالی بافی و مراکز متعدد بافت فرش در شهرهای اصفهان، کاشان، تبریز و کرمان اشارات فراوان شده است. فرش‌های بافته شده در دوره‌ی صفویه را براساس طرح‌های آن‌ها در گروه‌های زیر طبقه‌بندی می‌کنند: ترنج‌دار، گلدانی، شکارگاه، گلدار هراتی، درخت و بوته، باغی و لهستانی.

منبع:

کتاب «افسانه‌ی جاویدان فرش ایران»

مؤلف: محمدجواد نصیری

حدود ۱۵۰۰ تخته قالی و قالیچه از خود باقی می‌گذارند که برخی از آن‌ها به عنوان شاهکارهای مسلم قالی بافی دنیا ثبت می‌شوند.

در دوره‌ی صفویه هنرهای معماری، کاشی‌کاری، نقاشی، خطاطی، تذهیب و قالی بافی به حد کمال و درخشش خود رسیدند. در این دوره، هنرمندان ایرانی به خلق آثار آن چنان دل‌انگیز و زیبا پرداختند که هرگز همتایی برای آن پیدا نشد.

طرح‌های قالی از خلاقیت و نبوغ هنرمندان این عصر چنان بارور می‌شوند که پس از گذشت چند صد سال هنوز مورد تقلید بوده و با همه‌ی کوششی که برای گشودن راهی به فراسوی چارچوبه‌ی هنری این دوران معمول گردیده جز در تعداد معدودی توفیق چندانی نصیب طراحان قالی نشده. گویی تمام نگارها و نقوش ممکن از پیش به دست هنرمندان چیره دست طرح و تکمیل شده است. قالی بافان این دوره با استفاده از این طرح‌ها در

پذیرش آگهی در

دسته
خبرنامه
قالی و صنایع دستی

تلفن سفارش آگهی:
۰۳۴-۳۲۴۴۲۶۶۷